Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а орган

Оршот 22 июль 1957 шу
№ 7 (2122)
Мах 20 кеп.

Советски Союза партийно-правительственни делегаци Чехословацки республике хиларах йола

КОММЮНИКЕ

Чехословакен Коммунистически партен Центральни Комитети Чехословацки Республикан правительствон кхайкарца 1957-ча шера 9-ча июлера 16-ча июле кхаччалца юха хьоашалха баха Чехосковацки республике хилар шоашта юкъе ераш боагIаш йола Советски Союза партийно-правительствон делегаци: Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитета хьалхара секретарь Н. С. Хрущев, Союза ССР-а Министрий Совета председатель Н. А. Булганин, СССР-а Кхыча мехкарча гIулакхий Министра хьалхара заместитель Н. С. Патоличев, Украинан КП ЦК-н Секретарь О. И. Ивашенко, СССР-а Ерригсоюза Профессиональни Союзий Центральни Совета председатель В. В. Гришин, Чехословацки Республикера СССР-а посол И. Т. Гришин.

Чехословацки доттагIий кхайкарца Делегаци мехка гIолла лела а лийлар, хIаьта Прага, Братиславу, Кошице, Броно, Острову, Пльзень, Мост, Жилину, Оломуц яхача гIалашка а, массейтта предприятешкеи юртабоахаман кооперативни а Iилман а заведенешкеи хилар, Чехословацки исторически а культурни а памятникашка а хьежар. Делегаци вIашагI а еттаелар, доттагIлен къамаьлаш а дир болхалошца, юрта боахаман къахьегамхошца, интеллигенцеца, къама фронта юкъе йоагIача партей а организацей а викалашца.

Чехословакен къахьегамхоша бIейхача безамца, дег тIара тIаийцар советски хьаьший. Халкъаца вIашагIкхетарo цIаькха а хьахьекхар СССР-а а ЧСР а халкъаша шоай сийлахь йоккха котало хиларах тарра дозал да йиш йолаш долча советско-чехословацки доттагIлен кIоаргал а низ а.

Советски делегаце шерра таро хилар Чехословацки халкъа экономически а, политически а, культурни а вахар довза, цар машарен вахарера кхемаш бовза. Советски делегаци чIоагIа раьза хилар, Чехословакерча къахьегамхоша халкъа Iаьдал эттача шерашка халкъа боахами культуреи дегIаяра а, бахача наьха вахар-лелара хьал тоадара а, къамий гIулакхаш ленински принцапашца чакхдахара а доккхий толамаш дахарна.

Дуккхача къахьегамхоша лархIаезарца лоархIаш а хьаллоацаш а йолча Чехословакен Коммунистически партес кулгалдарца. Национальни фронто чулоацача мехка къамий йохарг йоаца цхьоагIо чIоагIъелар.

Ше цига йолаш Советски делегацес къамаьлаш дир Чехословакен партийнийи пачхахьалкхени деятелашца — КПЧ ЦК Политбюро членашца новкъосташца Р. Баракаца, К. Бацеликаца, Я. Доланскеца, А. Запотоцкеца, В. Копецкеца, А. Новотнеца, З. Фирлингерца, В. Широкеца, КПЧ ЦК членийн кандидаташца О. Шимунекацеи Л. Янковцовацеи, КПЧ ЦК секретарашца И. Генрихаца, Б. Келерца, О. Черникаца, Национальни фронта партен председателашца Э. Шлехтойца, И. Плойгараца, И. Киселца, кхыча къамий гIулакха министраца В. Давидаца, Словакен уполномоченни болчар Корпуса председателаца Р. Стрехаеца, иштта кхыбарашца.

ВIаший къамаьлаш делга дIадихьар дега чура, къайле йоацаш, вежарий санна безаши вIаший дувцачоах кхеташи. Уж къамаьлаш деш шинна а оагIонна ха безам болаш долча гIулакхах шоашта хетар дийцар.

Шинна а мехка викалаша раьза хиларца белгалдаьккхар 1957 шера 29-ча январе оттаьча Советско-Чехословацки Цхьанарча деклараценa кулгаш яздаьча хана денз СССР-аи Чехословацки Республиканнеи юкъера политически, экономически культурни вахара гIулакхаш масса йолча оагIонгахьара дIахо дика дегIадоагIаш хинналга. ВIаший леладу гIулакхаш иштта хилара чIоагIало-хиннад, долаш да, хург а да шинна а мехка халкъий хьашташ цаIаш хиларахи социализм хьалъяра дерригача дунен мехкашта юкъе машар лоаттабара идеяши де лаьрхIараши цаIаш хиларахи, вIаший чIоагIа безарахи, тешарахи.

ТIехьарча беттaшка лоархIам болаш къамаьлаш даьд шинна а мехка промышленни производствеи, экономически политикеи лелаяра гIулакхаш вIаший хоатташ леладараи, Iилман-технически болх цхьана бара гIулакххахи, экономикан гIулакх вIаший барта баха дуккхаза а кулгаш яздаьд, кхыдолча гIулакхашта вIаший барта бахара хьакъехьа къамаьлаш новкъарло йоацаш дIахьош да. Гарггарча хана кулгаш яздергдола 1958—1960 шераштa оттаяь дукхача хана хургйола вIаший маьхаш дара соглашени боккха лорхIам болаш хургъя.. Шинна а мехка гражданаш дIа-юха ухилга шерлуш латт. Из дIа-юха ахар боккха лоархIам болаш да Чехословакени Советски Союзеи къахьегамхой вIаший бовзарна. Боахаман болхойи, юкъарча организацей членийи, Iилман болхлойи, искусстван болхлойи делегацеш дIа-юха ухийтилга шерлуш латт.

Шинна а мехка викалаша къамаьлаш деш дийцар СССР-аи Чехословакени юкъера гIулакхаш дIахо а массайолча оагIонгахьара шерделгеи кIоаргделгеи. Цар хьахайтар Советско-Чехословацки Цхьанарча деклараценa принципаш дIахо а е езача тайпара кхоачашъе безам болаш шоаш берригаш хилар.

Шинна а мехка викалаша раьза хиларца белгалдаьккхар машарани, халкъашта кхерам цахилареи йохалургйоаца чIоагIо йолча социалистически лагера цхьоагIо дегIайоагIаш хилар. Советски Союзаи Чехословакеи социализман низаш вIашагIтохарна, дерригача социалистически пачхахьалкхенашта юкъера гIулакхаш леладарнеи доттагIали пролетарски интернационализман принципех леладар шердарнеи, кIоаргдарнеи, марксизм-ленинизман идеяшта мутIахьа хиларнеи ма-могга гIо дергдолаш я. Социалистически мехкашта юкъера гIулакхаши вIаший новкъостал дари кIоаргдаро а шердаро а хIара мехка мукъале, кхычарна кара ца хилар, суверенитет кхерам боацаш бахар чIоагIду, халкъий вахар лакхдараи тоадараи гIо ду, дерригача дунен мехкашта юкъера машар чIоагIбара сийлен гIулакха гIо ду.

Гучадаьлар дунен мехкашта юкъера гIулакхаш дегIадарга хьожилга шинна а оагIон йизза цхьа цхьоагIо йолаш хилар. Советски Союзои Чехословакеси машар безача дерригача халкъий керттера декхар лоархI дунен мехкашта юкъера кхохкаденна латта гIулакхаш кIаьддарна, герзаца кийчбараи герзашца кийчдаь низаши массане а кIезигдарна атомнии водороднии герзаш леладар хабар доацаш соцорнеи, хIаьта кхы ха йоацаш сихха цу герза тохкам бар соцадарнеи къовсам лоаттабелга; ше къаьстта аьлча дIахо ме-дода дунен тIарча дерригача доакъошка дахаш дола дукхагIа дола къамаш юха ца доалаш чакхдаккха гIерташ дола из гIулакх чакхдоккхилга ца деш тIехьадаха йиш йолаш дац. СССР-а ЧСР-а чIоагIа тешаш я халкъашта юкъерча гIулакхий керттера принципаш цар политически социальни строешка хьажжа доацаш пачхахьалкхенашта юкъе машари доттагIали, цхьана яхилгеи хила деза.

Германски гIулакхах хетараш вIаший дийцача Советски делегацеси Чехословацки Республикан кулгалхошеи юха а белгалдаьккхар ФРГ кулгалдеча гIозаро хIанз лелаеш йола политика Европеи дерригача дунен тIеи тIема кхерам дIабаккхара гIо деш ца хилар. ТIеххьарча беттaшка хиннача гIулакхаша бокъонца бакъдир Советско-Чехословацки Цхьанарча деклараце тIа, кхерам ба шоана хьожаш хилалаш, аьнна дийцар ший ханнахьеи ала дезаш аьннеи хилар. Малхбузен германски милитаристаша Англен, США, Францен кулгалдеча гIозараша гIо а деш тIема патенциал сихбенна хьаеши атомни герзашца бонсски эскар кийчдар шердеши латтарца цхьан шовинистически пропаганда шеръю, пангермански агрессивни уйлаш лелаю, хIаьта шортта мехках йизза фашизаци ю. Цу дерригача гIулакхаша машар беза халкъаш декхарийла ду массаза фелал чIоагIъеи малхбузен милитаристаш де гIертача моллагIча бIехача гIулакхашта духьала хилар лакхдеи. ЧСР-и СССР-и ма-хулла хьаштдолаш я Германен территори агрессивни тIема плацдарм кхы ца хилийтара, цул совх Европе машар чIоагIбараи кхохкаденна латта гIулакхаш кIаьддараи лоархIаме фактор йола Германски Демократически Республика йолаш хилара лоархIам беш а я, де деза германски гIулакх чакхдаккхарна низ тIаухийтилга хьал а лоац.

ХIанз цхьайолча Малхбузерча пачхахьалкхений политика пачхахьалкхенашта юкъерча гIулакхий кхоккам чIоагIбаь мара кIаьдбергбоацаш хиларах Советски Союзои Чехословакеи юха а Варшавски договорахи цу договора дакъалацархой пачхахьалкхенашта юкъе машар а тешам а оттабарах дола тIалоацамехи шоай тешам хилар белгалдаьккхар, хIаьта Европе кхераман духьалара коллективни система вIашагIйолларна дIахо йодача хана шоаш къахьега кийча хиларах а дийцар цар.

* * *

Советски партийно-правительственни Делегаци Чехословаке йолча хана Советски Союза Коммунистически партени Чехословакен партени викалашта юкъе барттайна-безаме партен белхий хьакъехьа къамаьлаш хилар.

Шинна а партен викалаша белгалдаьккхар, Москве 1957 шера 31-ча Январа ССКП-и ЧКП-и делегацеша шоай переговорий хьакъехьа заявлени яьчул тIехьагI, партешта юкъера гIулакхаш а хьоашал а чIоагIдалари цахаддаш дIахьош лоархIамерачеи партийни белха гIулакхаштеи дагабувлар а, партийни делегацеш дIа-юха ахийтар а. Шинна а оагIон викалаша ССКП-и ЧКП-и Делегацеша цхьана яьча Заявлене яххача бесса оттадир дIахо йодача вIаший юкъе леладеча хьоашала принципаш дIаяхьа.

ССКП-и ЧКП-и викалий къамаьлаша бакъдир мел дийцача дешаех шинна партена хетараш дизза цхьатарра хилар. КПЧ викалаша дIайовзийтар ССКП викалашта ССКП XX-гIа съезд хинначул тIехьах пачхахьалкхен юкъарча партийни конференце даь дола соцамаш кхоачашдарна Чехословацки Коммунистически парте тIеххьарча хана дIахьош бола болх. Цар хоамбир Чехословакен халкъа боахам лоархIам боллаш эйбарна а, хIаьта партена чурча идеологически белха хьакъехь а КПЧ Центральни Комитета тIеххьарча шин пленумо даьча соцамех. ССКП-н викалаша чIоагIа бакъдарца а, раьза хиларца а тIаийцар политически а, идеологически а, экономически а гIулакхашта КПЧ-н ЦК-с дIаккхухьаш дола белхаш.

ССКП викалаша къаьгга дIадовзийтар Чехословакен Коммунистически партен викалашта советски промышленност а юртабоахам а дIахо кхебара гIулакха а, хIаьта партена духьаларча Г. М. Маленковеи, Л. М. Кагановичеи, В. М. Молотовеи группах дола гIулакх къоастадара а даьча соцамех дар.

Партийни организацешка а къахьегамхой шеррача собранешка а из гIулакх дувцаро хьа ма-гайттар цу Пленуман соцамаш парте а, советски халкъа а чIоагIа раьза хиларца тIаийцар. ЦIаккха а эшалургйоацача марксизман-ленинизман байракха кIал кхы а чIоагIах кхотадир Советски Союза Коммунистически парте ший мугIараш.

КПЧ Центральни Комитет а еррига Чехословакен Коммунистически парти а чIоагIа раьза болаш ба ССКП ЦК июльски Пленумо даьча соцамашта, партена духьал хиннача Маленковеи, Кагановичеи, Молотовеи фракционни группан гIулакхаш чIоагIача эгIазлонца дувц цар, хIаьта цар лоархI из партена духьал хинна группа гуча яларца ССКП мугIараш дIахо йодача хана цхьоагIонца чIоагIлург хилар, Центральни Комитет цхоагIонца вIашагIйоаллаш хилар, ССКП XX съезде дийццача бесса партен генеральни лини дIаяхьарна духьал къовсам лоаттолга а.

Цунга хьажжа шинна делегацес цIаькха а чIоагIдир, коммунистически а болхлой а партен мугIараш ленински цхьоагIо, марксистско-ленински принципах цар лакхерча органий цхьоагIонца чIоагIало хилар да парти низ болаш а йохорг йоацаш а йолга. Машар боацаш къовсам лоаттабеш партен мугIарий цхьоагIо чIоагIъяр, партена духьал йолаш юкъе нийсъеннача фракционни группана духьал хулга хIара коммуниста декхар да.

Шинна а партен викалаша дийцар ревизионизмана духьал къаьстта къовсам лоаттабе беза аьнна, хIана аьлча болхлой партена юкъе буржуазни идеологи хургйоладаь.

ССКП а КПЧ а викалаша дийцар кастта шинна а партена юкъера бувзам дIахо йодача хана лакхбалийтара хьакъехьа.

СССР-а партен-пачхахьалкхен делегаци Чехословацки Республике яхар, шинна мехка а, шинна партен а викалаша дийцар санна, чIоагIду, хIаьта дIахо йодача хана доттагIал а дIа-юха леладу гIулакхаш а Чехословацки Республикои Советски Социалистически Республикай Союза юкъе тоаде йиш хург хилара белгало я, ССКП-анеи КПЧ-енеи юкъера яр мо барт-цхьоагIо хургъйолаш, кхы дIахо а из барт-цхьоагIо лакхлургйолаш шинна мехка наьха хьал-таро тоадарна, дерригача дунен социалистически системерча наьха хьал-таро лакхдарна, дунен тIа мел болча наха юкъера машар а доттагIал а лакхдарна.

Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитета Хьалхара секретарь
Н. ХРУШЕВ

Чехословакен Коммунистически партен Центральни Комитета Хьалхара секретарь
А. НОВОТНЫЙ

Нохч-ГIалгIай АССР-а колхозашеи совхозашеи ханал хьалха кхоачашъяьй ялаташ кийчдара план

ССКП XX-ча съездо юрта боахама продукташ дукхагIа хьаяра даь соцамаш кхоачашдарна къовсам лоаттабеш Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизара сийна, социалистически яхь шерра дIа а хьош, Нохч-ГIалгIай АССР колхозникаша, колхозницаша, МТС-и совхозийи болхлоша, юрта боахама специалисташа керда толамаш а даьхад, ханал хьалха пачхахьалкхен ялаташ кийчдара а эцара а план (хьажкIиши дугеи доацаш) кхоачаш а яьй. Пачхахьалкхенна дIаденнача ялаташта юкъе даара боккхача маьха йола культура — кIа 80% да. Пачхахьалкхенна ялаташ дIачулулга а дохкилга а дIахододаш да. Республикан ахархоша шоай таронаш лаьрхIа а лаьрхIа тIаийцар 700 эзар пунтал кIезигагIа доацаш ялат пачхахьалкхенна дIачудала а дохка а.

Колхозашеи совхозашеи дIадувча фуца шоаш Iалашъю, страховии фуражнии фондаш дIачутовсаш я, колхозникашта къахьегама деноех ялат дIателаш латт.

ХIанз республикан юрта боахама къахьегамхой сихбенна кийчлуш ба хьажкIиш, гидуаргаш, овошеш иштта кхыйола культараш чуэца, хьажкIиш пожнивни дIаювш, гIожа доакъари силоси кийчъеш ба.

Республикан къахьегамхой низаш тIаухийташ ба дулх, шура, фураж, тха хьадаккхарна а уж продукташ пачхахьалкхенна дIаялара а эцара а планаш ханал хьалха кхоачашъярна а тIаийца социалистически декхараш дика кхоачашдарна а.

ТIалаьца декхараш дика кхоачаш ду

Советски Iаьдала 40 шу дизара сийна яхье баьннача «Грознефтеразведка» треста буровикаша шоаш даь тIалоацамаш кхемаца кхоачашду. Буровой мастерий Горлова а, Шевчука а, Дубровская а Пожидаева а бригадаша ханал хьалха кхоачаш яьй скважинашта проходка яра бархI бетта план. Царех хIара бригада шу доладелча денз 2300 а 3000 метр проходка яьй. Из де цар таро хиннай болх нийса вIашагI тохара а, халача белха механизмаш юкъе йолаяра а, бурув тохара технологи лелаяра а бахьанца.

Къахьегама овсарал дикка лакхаяьккхача бурильщиккий Бондаренкон а, Федорова а Иванченкон а сменаш Сийлен доска тIа йихьай.

Цун Возалле Афганистана пачхахь шах Мухьаммад ЗахIир СССР-е вара хьакъехьа

Афганистана пачхахь, шах Мухьаммад ЗахIир, ваьв 15 октябре 1914 шера Кабул яхача городе.

Кабуле йистеяьхай цо «Хабибие», «Истеклаль» яха лицеяш. 1924 шера июль бетта Франце а ваха дIахо дийшад цо, цигарча дешара заведенешка — «Дженсон де Сайли» «Пастер» яхача лицеешкеи, «Де Монпелье» яхача колледжеи а—Афганистане юха цIа веча цо яьккхай Кабульски эпсари училища а.

1932 шера октябрь бетта из оттаваьв халкъан оборона министра заместителал, 1933 шера сентябрь бетта — просвещене министра когаметта.

Афганистана пачхахь хинна ший да Мухьаммад Надир венначул тIехьагI — 1933 шера 8 ноябре цо хьалаьцар пачхахьа гIанд. Цу хана денз Мухьаммад ЗахIир Афганистана пачхахьалкхен керте латт, афгански пачхахьалкхен низ чIоагIбареи, Афганистанаи Советски Союзаи юкъера доттагIлен гIулакх чIоагIдареи политика дика дIа хьу цо.

1931 шера 11 ноябре оттадьча Афганистана конституцес цунна лу, Афганистана пачхахьалкхена пачхахьал дарах, йоккхий бокъонаш, Министрий Совета председатель оттавелгеи, кхы бола министраш оттабелгеи, уж дIабоахалгеи, хувцалгеи, Къаман Совета законаш чIоагIделгеи, уж законаш дIакхайкаделгеи, дерригача Афганистанарча тIема эскара командовать делгеи, тIом хьоабелгеи, машар а кхы дола договораш а делгеи, чинаш телалгеи, гIулакхашка дIахьежабелгеи, совгIаташ телалгеи, лийцараш мукъа бувлийталгеи, царна суд эша елгеи и. кх. д. Ды лелабеча наха юкъе лакхера ше хиларах пачхахьа шах Мухьаммад ЗахIир, ды лелабара гIулакхаш миштта кхоачаш ду а хьежаш ва из.

Шах Мухьаммад ЗахIир ва цIы хезза Афганистана пачхахьалкхен гIулакхах дика кхеташ. Из вовзаш ва тIема кийчо еш барашца Афганистанага дакъа ца лоацийташ, цхьанна а пачхахьалкхенна тIема лаьрхIа гIо ца деш йола политика лаьца из хиларца.

Шах Мухьаммад ЗахIир машара а мехкаша вIаший дIа-юха леладеча гIулакхий политикана а, Бундунгски конференце раьза хинна хьаийцача машаре баха йиш хилара принципашта а тIехьа ва.

Шах Мухьаммад ЗахIир чIоагIа йоакхо еш ва афгански экономикеи, культуреи, просвещенийи лакхъярна.

Афганистана пачхахь шах Мухьаммад ЗахIир хIанз хьалхара венав Советски Союзе. Из СССР-е хьоашалха варо кхы а чIоагIах лакхду хьаллах СССР-еи Афганистанеи пачхахьалкхений деятелаша н.н. Н. А. Булганини, Н. С. Хрущеви 1955 шера декабрь бетта Афганистан бахача хана а, 1956 шера октябрь бетта Афганистана премьер - министр Мухьаммад Дауд СССР-е веннача хана а дийца чIоагIдаь гIулакхаш.

* * *

Афганистана пачхахьаца СССР-е венав премьер-министра заместитель а кхыча пачхахьалкхенашцарча гIулакхий министр а вола Цун Возалле Сардар Мухьаммад Наим.

Сардар Мухьаммад Наим ваьв 1910 ча шера Кабуле. Пачхахьа шаха Мухьаммада ЗахIира даь веши воI ва из. ХьалхагI из хиннав юкъерча политически МИД департамента начальник, Итале вахийта, просвещене министр, премьер-министра заместитель, Англе вахийта, США-посол а.

СОВЕТСКИ СОЮЗЕ ГIОЛЛА

* * *

„Декъа бензин“

Ерригача союзан промышленни выставке «Наука» яхача повильоне дукха нах хул. Павильоне дIачубаьлча аьрдехьа латтача стенда юхе дукха хьелу уж. Цу стенда тIа яда дIабIара хьажача дукха йоаккха тамаш йоацаш йола кIайи, мореи аьлхаш. Из — авиационнийи, автомобильнийи «декъа бензин» да. Цхьа зIамига чIегалг хьа каг яь шин пIелгаца тоIайича цунах Iолег цIенача бензина тIадамаш.

Мишта низ кхаьчаб коача бензин «докъа» де? Пластмассаца, нокхарий аьлхаш дага йоагIий шоана. Цига моз чу латт боалоза оагалгашка. Цу тайппара да из «декъа бензин» а, пласт масса морд тIа а боаллаш оагалгашка латт коачача бензина геттара зIамига тIадамалгаш. Из способ вIашагъеллай СССР-а Iилмай Академен доагоча даьттай Института лабараторе, профессор Лосев Борис Ивановича хьалхале лелаеча коллективас.

Мишта ду «декъа бензин», миштий цу лабораторера установкаш?

Уж установкаш латт кхаь резервуарах. Хьалхарчуча коача бензин да, шоллагIчуча — оагалгаш кийчду эмульгатораш, кхоалагIчуча—докъадеш йола реагенташ. ХьалхагI коача бензин кегаду эмулгаторашца, цунца пластмасса а я. Шин дискана юкъе цаI царех дIачоагIдаь да, шоллагI дар геттара чехка кхесташ да, эшаш йола эмульсий кийчъю. Цул тIехьагI эмульсий шоллагIча дискай аппарата чу кхоач, цига докъа деш йолча реагенташца кега а ю. Иштта тоабаьча бикъача бедах кирпишки хьисапе аьлхаш кийчъю. 250 грамм йолаш «кирпишк» я—кха вайна хьалхишка уллар. Цунца 95 процент цIена бензин да, хIаьта из эша а лац, хIана аьлча цу «Кирпашка» тIа пластмассови морд боал.

Цу тайпара бензин леладе нефтебазаш эшац. Из дIа оттаде мегаргда ара гата тIа а теха йийллача складашка шийлача а йIайхача а хана. Декъа бензин, фатген, соляр дукккхача хана хин кIал а лело йиш я.

Доаго эшача хана декъа бензин прессаца тоIа а дийи юха коач ду. Из коачдеш йола регенератораш автомашина тIа а, трактора тIа а, самолета тIа а латт.

Уж докъа даь кийчдаь даьтташ машина новкъа гаьнна дIа кхахьа йиш хилар а гуча даьннад. Штабелех нийсъяь платформа тIа 2,5 метрага кхаччалца лакха хьал а детта эзараш километраш гаьна дIакхахьа йиш я декъа доаго даьтташ.

Шаьрача ара юккъе 50-гара—60 градусага Ц. кхаччалца температура йолаш йIайхача хана а, догIа делхаш а, лоа делхаш а лоатто йиш я уж даьтташ.

Цул совх ара лелача хана цунца даа хIама кийчде йиш я геттара атта. Цхьан литр хига къеж яккхийта альпинисташта, охотникашта, чкъаьри лувцарашта 20—30 грамм «декъа бензин» хилча тоъаргда.

Денгар денга, хозлуш латт къона гIала—Амура тIара Комсомольск.
СУРТА ТIА: Сталина проспекта тIа деш латта 118 квартира йола цIенош.
В. Байдалова фото.

* *

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. Новобакински мехкадаьтта доахача заводе болх бе йолаенни паста тайпарара веществс азолят йоккхаш йола керда технологически установка, хIаьта из азолят хувцаргйолаш я сайпон производстве ухийташ йола кхачан хьоаналаш. Азолят хьайоал мехкадаьттах хулаш йолча углеводородех. Установка ден-бус 40 тоннал совх азолят ю. Цун болх болебаларо таро хулийтаргья сайпон производстве йолхача кхачан хьоаналий дикка йоакхо я.
СУРТА ТIа: Азолят кийчъярна йола сырье а реагенташ а чу йола резервуараш.
Ф. Шевцова сурт.

Москвера артисташ Шолжа-ГIали тIа

Москверча Пачхахьалкхен Академен зIамагIа долча театра артистий группан Шолжа-гIали тIа ши концерт хиннай. СССР халкъан артист йола Е. Н. Гоголеваи Российски Федерацен халкъа артисташ бола Н. А. Анненковаи В. А. Владиславскийи, артист йола П. З. Богатыренкои концертага хьожаш хиннача наха чIоагIа раьза хиларца тIа ийцар.

ЗIамагI долча театра говзача болхлоша хьахьекхар А. Н. Островске произведенеши А. П. Чехова дуцарех йола инценировкаши.

Шолжа—ГIали тIа хьабоагIача хана цу зIамагI долча театра артистий группа хиннай Орджоникидзен цIерах йолча станице, цу района культура цIагIа йоккха концерт а оттаяьй.

Юрта боахаман белхаш ханнахьа де деза

Нохч-ГIалгIай республикерча кагийча наха къовсам лоаттабу ялаташ хьувкъийтарна

Нохч-ГIалгIай кагийрхоша хьажкIиш кхеярна лоаттабу къовсам

1957-ча шера ВЛКСМ ЦК-си юртбоахама министерствос и кхайкаьча хьажкIий хьувкъар лакхадаккхарна социалистически яхьаца шерра дакъа лаьцар вай республикерча совхозийн колхозийн комсомольски организацеша. ДукхагI йолча колхозашка а совхозашка а комсомольски организацей инициативах вIашагIтеха Iан юкъе денз комсомольски-кагийрхой звенош яр хьажкIий хьувкъар лакхадаккхара кийчо еш.

Укх сахьате социалистически яхьаца дакъа лоацаш 160 звено я, шин эзарнел совх кагий нах мехкарий чулоацаш; цар леладеш 2 150 га хьажкIий кхаш а да. Из сийлен болх къовсамца лелабу нов. Скупа Александра звенос (Сунженски район), 11 саг чулоацача Яновской Любай звенос (Урус-Мартановски район, Сталина цIерах йола к-з), хIаьта комсомолец волча Ибрагимов Радхас кулгал деча 13 саг чулоацача звенос (Курчалоевски р-н, Орджоникидзе цIерах йола колхоз) иштта кхьяра ша а.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически Революцен 40-гIа шу тIа кхоачаш латтара сийна цу звеноша доккхий декхараш тIаийцад: хIара гектара тIара доакъар хургдолча хьажкIий 1100 центнер якхха лаьрхIай Скупа звенос 10 гектара тIара, Яновской звенос — 19 гектара тIара, Измайлова звенос — 21 гектара тIара; хIаьта 32 га кхашкара томараштIехьа хьажкIий гектара тIара 35 ц. якхха лаьрхIад.

Шоашта къоастадьча кхашка цу къахьегамхоша Iан юкъе минерально удобренеш юкъе кхьувар. Масала, Скупа звенос Iай 10 га хулча кхашка 150 т. моттигера удобренеш йихьар, хIаьта бIаьсти хьажкIиш дIаювча хана хIара гектара 3 центнер лаьрхIа суперфосфат а «дIайийра». ХьажкIиш хьалтIайоаллашехьа къонача къахьегамхоша царна макха а баьккар, культиваци а йир. Цул тIехьагI уж чехка дегIаейтара духьа царна шоллгIагIа а дIайоахаш, уж нилх а еш, оасар дир.

Республике керттера болхлой нохчийн гIалгIайн болаш керда кхакча колхозашкеи совхозашкеи бIаьсти вIашагIтеха комсомольски-кагийрхой звенош я. Хьокаме болх беш я Амроев Мовлата, Балаева Лидас, Исмаилова Розас, кхыбараша а кулгал деш йола звенош. Цу звеной доакъашхоша Сийлахь-боккхача Октябран 40 шу доалаш латтара сийна социалистически яхь а лаьцай, хIаьта хий цадехкача кхашкара гектара тIара 25 центнер томараштIехьа хьажкIиш яха тIалоацам а баьб.

Дика болх беш я 22 саг нохчий мехкарий чулоаца Музыкаева Малика звенос ше лелаеча 50 га кхашка хьажкIиш чехка дегIайоалаярна царна молханаш етт, кхы эшаш дола гIулакхаш а ду. Иштта къовсам болаш болх лелабу Ленинан Нурадилова Ханпашин цIерах йолча колхозашка вIашагIтехача звеноша. Масала, Тимаров Тахруддина звенос (Ножай-Юртовски р-н, Нурадилова Ханпаши цIерах йола колхоз) шин дийнахь оасар чаккхдаьккхар 3,5 га хулча оасаро кIалийтача хьажкIий кхай тIа. Дикача белхаца белгалбаьлар Сулейманова Цаци, Зуева Алимат, Ахмадова, кхыбараш а.

Назрановски районе укх сахьате 12 кагийрхой звено я. Царна юкъе дика болх беш я Ворошиловски ялатий совхозера Албакова Марема звено, Назрановски совхоза Яндарерча отделенера Грядолоева звено, кхыяраш а. Укх лакхе йийцачул совх дешархоех вIашагIтеха 24 звено я, колхозникашта хьокамерча белхаца чIоагIа то а деш.

ССКП ЦК-и СССР-а Министрий Советеи кхайкамо яххача бесса, ялат хьувкъадарца хьайбай боахам шерб безабай. Из дукха декхар дика доакъар мадезза дукха хилча мара кхоачашдулургдолаш дац. Керттера доакъара культура «кхай аьла» йола хьажкIа я.

ХIара комсомольца, зIамигача сага, йоIа декхар да хьажкIиш кхеярца къовсаме дакъа лацар.

АЛБОГАЧИЕВ Б.,
ВЛКСМ Обкома секретарь.

Евлоев Хьусена бригаде

Каст-каста кхашка белхаш деш боахкача балхашта юкъе гуш ва «Назрановски совхоза» Iальий-юртарча отделенен бригадир вола нов. Евлоев Хьусен. Цо бохлошта газеташ а деш, сакъердаме къамаьлаш а ду. Хьусена беча кхетамо белхо къахьегама дисциплина чIоагIъю. Бригаде болх беш шин бIаь совх саг ва.

Къамаьлаш деча хана тайпа-тайпара гIулакхаш дувц бригадира. Цо мехкара а доазал дихьара а гIулакхаш дувц, совхоза коллективо Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен шовзткъа шу дизар сийна лаьца социалистически яхь къоачашъярах а дувц, хIаьта дика белхаш деча Хамхоевцен, П. Юлоевцен, Л. Машхоевцен, Х. Гагиевцен, ужжа мо кхычарчеи нийсбала беза болхлой.

Бригадира а цун звеньевош а дика кхетама болх лелабарга къахьегаргдолаш бола нах белхашка арабувл. Бригада болхлой лоацаша хана оасар даьд 400 га кхахьпаштен, 80 га картолаштен, масех бIаь гектар хьажкIаштен. Уж белхаш деча белгалбаьлар н.н. Юлоеви, Хамхоеви, Машхоеви. Царел тIехьа бисац боккхий нах Х. Гагиеви, И. Евлоеви.

Бригаде болх беш ба тIалгIайн, хIирий, эрсийн царна юкъера кхьоашал чIоагIдар гIулакхаш леладу агитатора.

Ала деза «Назрановски совхоза» партийни организацега агитацен болх мела лелабу. Дукххьа бригадашка агитаташ а бац, арахецаш «къахьегама къовсама листовкаш» яц. Евлоев Хьусен санна болча агитаторий опыт совхозе йоаржош а яц.

Тамашийна да совхоза отделенешка хулаш болча партен райкома болхлоита уж кхоачамбоацараш бIарга ца довр.

О. НИКОЛАЕВ.

Хьалхале лелаю божабеттараш

Шелковски района Сталина цIерах йолча колхоза шури ферме Попко Мария доакан деттаьш йола ялхлаIа шу да. ХIара шерра ший бехха говзали боарами сов боах цо. Попко Марияс дахача шера хIара Iаттагара 1.700 литр шура яьккхар. ЯлхлагIча пятилеткан шоллагIча шера хIара Iаттагара 2.200 литр шура яккха дезар даь шийна тIалацар цо. Ше тIалаьца декхараш сий доаш кхоачаш деш я йовзаш йола божабеттарахо. Укх шера дIабахача ялх бетта Попко Марияс хIара Iаттагара 1.487 литр шура яьккхай.

Цул кIеззига мара тIехьа йисац цун новкъост Белякина Надежда. Цо Попко Марица ях а лувцаш 1-ча январе денз 1-ча июлага кхаччалда хIара Iаттагара 1.432 литр яьккхай.

Дика доладаь гIулакх да

Предгорнюнски овощаш, шура йоагIа доахан леладеча совхозе Казахстанера цIабаьхкача кагийча наха дукха ха яьккхар хьаде хIама доацаш. Дукхха кагий нах, эйла юкъе баьсса го боахаш хулар, картех ловзар.

Комсомольцаш тохабалийтар цу дешо.

— Дердовро дика дар дергдац, кагий нах хьагул а ба, царца къамаьл де деза—аьлар Рассаевс.

Рассаевс аьнначоа раьза хилар кхыбола кагий нах а Чучаев, Цицаев. Комсольски собрание бахар уж.

Комсомольцаша нийса лаьрхIар вIашагI а кхийтта даьча къамаьло пайда бергба, аьнна. Собрани а хилар. БIаь гаргга зIамга саги йоIи баьхкар цу собране. Собрани къамаьлех эйенаяр. Доакъар кийчде комсомольций-кагийча наьха бригада вIашагI йоллалга чIоагIдир.

— Кагий нахи мехкарийи хьоьхаме болхбе дехкарийла ба — аьлар Рассаевс. — хIана чIоагIа лоархIаме да ма-хулла чехках доакъар кийчдар. Вай из болх бича бакъахь ба.

Цхьабараш духьал хила бенабар, цхьабакъда, дукхах бараша из къоабал дир. Собрани яьраша районе мел болча кагийча нахага а мехкарашка а кхайкарал дахьийтар.

«Деза новкъостий! ЦIадьхка кагий нахи мехкарий, шоай даьшца, ноаношца, вежарашца, южарашца цхьана, — йоах кхайкарал тIа — колхозий, МТС, совхозий белхашка дизза дакъа лаца! Махулла чехках ялат чуэца, паччахьалкхенна ялат дIале, хьайбашта йIайха а, доакъарий кхоачам болаш а IадоккхалгаIалашъе».

ШоллагIча дийнахь собрание мел хиннар, баьса ара ваьлар. Рассаев керте латташ йола, 31 сагах комсомольски-кагийча наьха бригада хилар.

180 гектара тIа доъхадалийта ча дIа-хьа кегадир бригадо. ШоллагIча дийнахь бригаде болх беш бар 47 зIамга саги йоIи. Хьалхарча дийнахьул шоззь дукхах болх а бир цар.

Бригадан членаша йоах:

— Оаха бийсан а болх бергба, доакъараш дукхах кийчде.

Совхоза директ белхашлаца деза из иштта дика дIадолаадь гIулакх, хьалхарча деношка бригаданна транспорт ца луш хиннар санна дола болхтехлораш дIа а доахаш.

АЛБОГАЧИЕВ Б.

Дика хьийкъа ялат чудерзаде Чкаловски областе вахав комсомолец Малтигров Муса.

Сурт Плиев И.

Хургбола культболхлой

Шоай даьй мехка цIаухаш бола нохчий а гIалгIай а кагий нах тхьовса пайдане къахьегаргI Герт. Юкъера школа йисте яьккхача кагийча наьха а мехкарий а группан хьашт хилар юрта культурни - сердала болх бе. Наьсарен райнерча Хадриев, Евлоев Шамсуддин, Шаьлан райнерча Абубекиров Яврош, кхыбараш а Шолжа-ГIалитIа хьайиллача юртарча клубий заведующеш кийчбеча бина бетта йолча курсашка дешаш багIа.

ПРАЗДНИКА СИЙНА

Доккхий толамаш

Сийлахь-боккхача Октябра 40 шу дизар деззарна социалистически яхь а лаьца, доккхий толамаш даьхад орден лелаеча нефтах доаго а машинашта хьехха а кхы дола тайпаш а даьтташ доахача завода шоллагIча цехо. Бокъонца шоай болх тоа а баь къахьегар бахьан болаш цу цеха коллективо июлах хьалхарча ах бетта планал совх йиъ эшелон доаго даьтташ даьхад.

Из коллектив сийленца духьал йода Октябрьски революцен 40 шу дизарна.

9-10 тонн нефть планал совх

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизарна яхье баьннача МагIалбика нефтяникашта юкъе боккхий кхемаш баьхаб шоллагIча промыслен болх беш йолча мастера Изакова бригадас. Шоаш баь тIалоацамаш кхоачашбарца цар планал совх эзар тонн гаргга нефть даьккхад. ХьалхлелалаIеш йолча бригаде кхемаца дIайобашча пласт лелаяра геолого-технически гIулакхаш а. Цу гIулакхо бригадан таро кхийтар къаьнача скважиннашкара ден-бус дIаккхаш дола нефть 9—10 тонн совдаккха.

Назрановски районерча комсомольцийи, кагийрхойи белхах лаьца

ДукхагI бола комсомольцаш къахьегамаца дакъа лоацаш ба совхозий а МТС-ий а белхех. ТIех къахьегамаца, дикача белхаца белгалбаьнна ба Назрановски МТС, болх беш бола комбайнераш вежарий н.н. Хахоуевы, цар массаза а тIех кхоачаш ду шоай производственни декхараш.

Назрановски ялатасовхозерча Пхьиле-Къонги юртарчен, Iальи-юртарчен отделенешка а иштта кхы йолча Ворошиловски ялатасовхоза отделенешка а вIашагIъехка я кагийрхой звенош. Цу звенашта а, хIаьта бIаьстан юккъе денз хьа вIашагIъехкача я комсомольско-кагийрхой хьажкIишта доал деш йола звенош а. Уж мо звенош районе 12 я.

Гаьнна районал аракъа цIи хаза я хьажкIишта доал деш йола пхийтт шу мара даланза йолча гIалгIачун Албакова Марема звено. Ворошиловски ялата совхозе шоашта тIа ийцача 25-гIа йолча участкана дика доал ду цу звеноцарча болхлой. Дика болх беш я Наьсар-Кертерча отделенера комсомольца Томова звено а.

ХIара денна дийнахьара норма 100—170% кхоачаш а еш, иштта къахьегамхоша дика лоархIаш я Назрановски ялатасовхозера новкъ. Котикова бригада а.

Назрановски кирпишкий заводе сменан начальник волча комсомольца Гагиев Тимура доакхха гIо ду керда балха баьхкача кагийрхошта, уж белхе дIахкетабеш, царна белха гIулакхаш хьехаш.

Дукхха дика белхаш дале а районерча комсомольцаша дераш, кхоачам боацараш а да районерча комсомольски организацен белхаца. Цунна къахашка латтар боккха а бехк токхаме а болх ба, коммунистически хьехамаца кагийрхой дIакхетабелга.

ГIалгIай комсомольцаштен, кагийрхоштен юкъе беш бола политико-кхетамий болх геттара а во латт цу районе. ЧIоагIа мела лелабу цига кагийрхошта юкъера доттагIал а коллективизм а чIоагIъярна, Советски Даьхе езарна бола болх а. Масала, совхоза Наьсар-Кертерчеи, Iальи-юртарчеи отделенешка кагийрхой темех ешаш лекцеш а, кхетаме къамаьлаш а дац. ГIалгIай бархеш херже агитатораш а бац, из бахьан долаш чIоагIа мела лел цигара политико-кхетамий болх. ХIаьта гIалгIай меттал ешаш лекцеш-докладаш яц кагийрхошта клубашка.

Говза вIашагIбеллаб кагийрхой агитаторий болх хьалхарча комсомольски организацен секретарь волча юртарча библиотека заведующее н. Султыгова Iалауддина. Массаза а кагийчен боккхагIчен къахьегамхошта юкъе хул из, царна хьехам беш. Политика а ялат чуэцара а хьакъехьа къамаьл ду цо царна.

Дика болх беш я юрташка дIа-юха кхухьача Наьсар-Кертерча библиотеке болх беш йола комсомолка Костоева а, каст-каста сакъердаме а керда а литература кхухь цо юрташка дIа-юха.

Наьсар-Кертерча библиотекера заведующи йола Евлоева Диба дукха дезаш я художественни литература, дукха деша а де шоа художественни книжкаш. Книжкашдешархоша уж кхеташ дола хIамаш дIа а хьех Дибас. 60-нел совх гIалгIай-дешархо ва укхаза книжкаш дешаш. Селла дика бале а юрташкарча библиотекай болх, цар кхоачам боацараш а да, цига гIалгIай меттал лозунгаш а, кхы дола литература а дац. Цига яц шахматаш, шашкаш, музыкальни инструменташ. Цудукха дика кагийрхой шоаш белхах мукъа баьлча сакъердам баьметтиг йоацаш я.

ЦIабаьхкача гIалгIай кагийрхошта юкъе дукхха дика спортсменаш-разряднийкаш ба, хIаьта а спорта болх сецаь ба Назрановски районе, спортана эшаш йола инвентарь а яц цига.

Тамаш а яц, политико-кхетамий болх, культурно-массови болх, спортивни болх мела лелача моттиге, кагийрхой харцахьа лелалга а, уж беш болх боацаш хулга а.

Дукха комсомольцаш цу харцахьарча гIулакхашта духьал къовсам ца лоаттабара совх, цхьоь уж мукъа лелаш ба.

ХIанз, вай республика юкъеметтаоттаеш латтача хана, масса а комсомольцаш декхар да боахамий а, политика а, культурни а белхашта дIалоацалга.

Нохч-ГIалгIай Обкома ВЛКСМ Комсомольски организацей отдела Заведующее заместитель ДИДИГОВ Б.

Цхьан бетта дешархоша 962 къахьегама ди даьккхар

Хьалха-Мартана района Свободненски яхача школера дешархоша дика болх бир июнь бетта Калинина цIерача колхоза кхашка. Школан производственни бригадас цхьан бетта 962 къахьегама ди даьккхар. Геттар дика болх бир Подрожни Нини Звенос.

Военно-Грузински новкъа йолча июль бетта цу бригадас экскурси йир. Дукхха сакъердаме хIамаш бIаргадайра дешархошта Орджоникидзен цIерах йолча гIали тIеи цул тIехьа Дарьяльски чIоже гIолла чакхбаьлаш.

ХIанз юха а из бригада колхоза кхашка болх беш я. Наьсах санна колхоза председателе нов. Беглицовс таханновкъостал дойя тхоай къахьегама деноех цIаькха Каспийски форда йисте салаIа даха безам болаш да тхо.

Школан директор волча нов. Изюмскен хьехархошеи тха ахкан вахара гIулакх дукхах дагалоацаш хилча, кхы а дикахь болх бергбар дешархоша.

Дика белхаш ду

Казахстанера цIабаьхка бола дукхха а нохчийн гIалгIайн ба Шолжа-гIала тIарча консервни заводе белхаш деш.

Шоай балха тIа дика гойтамаш дахарца завода къахьегаман коллектива юкъе моттиг лаьцад цар. Цİе байракх лелаеш йолча завода аьшках баьнча еча цехе болх беш ва новкъост Мустафаев И. Мустафаевс шийга белха план тIарадена 150—160 процент кхоачашъю. Цунца цхьана дика белхаш деш а, белха нормаш кхоачашъеш ба цу цеха тIа бусаш а ба слесарь-монтажник вола нохчо Тасуханов, эрсе Сидоров. Цар беча белха дикал а овсарал а чIоагIа лакхал йоалаш я.

Иштта дика белхаш дарца белгалбаьнна ба цу завода консервни цеха болхло йола Асланова Люба а, томатни цеха болхло Матаева Тамара а иштта кхыбараш а.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна яхье баьннача Любас а Тамарас а шоай белха нормаш 200 процентал тIехьакхоачаш ю.

БАШИР ЧАХКИЕВ.

СОВЕТСКИ—АФГАНСКИ ДОТТАГIАЛ

Укх деношка СССР-а Лаккхерча Совета Президиума Председатело Ворошилова К. Е. ше хьехарах вайцига официальни хьошалгIа воагIа Афганистана паччахь Мухьаммед ЗахIиршах. Из хьошалгIа варо тешал ду советски паччахьалкхе хьахиннача шерашка денз хьа латташ дола советски-афгански доттагIал чIоагIа долга. Цу хьошало, «Ислах яхача афгански» газето яздеча тайпара, Афганистанан Советски Союзан юкъе латтача доттагIлен гIулакхий чIоагIача лоархIаме этап оттаергья.

Советски паччахьалкхенца доазув долаш даьдача Азен мехкашта, Малхбоален кхаьшта уж, шоаш болбоарча хьоа а беш, колониальни низ — Iодкъама дукхал, кхыча мехкашта кара ца хилара а, кортамукъал а беттен а хьан къовсам лоаттабе бIаргоиттабаргча чIоагIа лоархIаме хилар Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революцин. XIX-ча бIаьшерен дезд къалагIча шерашка английски паччахьалкхен контрола кIал хиннача, бокъон нийса йоацаш, ше зIанаракъа кхкаш мо, дIахкаш яь доаккхаш ма хилла и еш, Афганистано майрра аьлар «ГIолла дIахо йодача хана «кортамукъал», кхыча мехка кара йоацаш, суверенни паччахьалкхен йола бокъонаш йолаш» хила безам ба ший, аьнна.

1919-гIа шу долалуш, ший мехка доал ший бе делладча, Афгански паччахьалкхено 1919 шера 7-ча апреле Ленинга В. И. письмо яздир, «деррига дунен халкъий кортамукъал а цхьатара бокъо хилар а принцип оттаяьча» Советски Россеца гIулакх а доттагIал а леладе хьашт да Афганистана, аьнна. Англо-афгански тIом эттача деношка, ше жоп луш яздаьча письмо тIа болхлой-ахархой паччахьалкхен, деррига советски халкъа цIерах Ленина В. И. моарщал хьттар кортамукъа даьннача афгански халкъага, вай мехкан Афганистанан юкъе даиман хургдола дипломатически гIулакхаш а оттадергда аьлар. Кхыча мехкаш бIарла тIаргIортара дуй чIоагIа лоархIаме вIаший гIо-новкъостал де йиш хургйолча гIулакхаш хургда цох, аьлар Ленина В. И.

1919 шера гурахь, ЦIеча эскаро белогвардейцаш боха а ба, Центральни Россеи Юкъерча Азени бувзам оттабаьлча тIехьа, афгански эггар хьалхарча посол Москве вера, вайца доттагIал долча афгански халкъа викал хиларах моаршал а хоатташ, В. И. Ленина тIа а и ийцар яь. Цу шерахье декабрь бетта Кабуле яхийтар советски чрезвычайни комисси, цо афгански паччахьалкхеца «базара а къайолла, «доттагIала а договорам йоалийир. Советски-афгански гIулакхаш чIоагI ца далийта шоай низ мел кхоачар империалистически паччахьалкхеннаш дешшеш а, 1921 шера 28 феврале вай шин мехкай юкъе доаттаIаца лоалхой доттагIал оттадеш договора кулгаш яздир. Советски паччахьалкхено, Афганистана кортамукъал кхыча рузкъаеща а гIо-новкъостал дарца ше, ший территори гIолла Афганистана кираш дIа-хьа кхахьа бокъо а лургья, аьлар.

Цу договора укх шера 36-гIа шу дузаш, Кабулерча радиос йоахар: «Афганистана халкъо сий деш дагалоаттаду ше яьккхача кортамукъален исторенчуха хиннараш. Цу хиннарашкара юкъе—лоалаха ухкача шин мехка — Афганистанан Советски Союзан юкъе этта доттагIален гIулакхаш а да». ХIаьта, «Ислах» яхача газето, ше советски-афгански договора 36 шу дизарах язъаьча статья тIа йоазъаьр цу деррига шерашка СССР-аи Афганистанаи юкъе дIаьший тешалла хIара дена доттагIал дIахаьд. «ДоттагIлен дикаха долла тешал — белгалдора таьра — шин мехка юкъе кхы а чIоагIача чIоагIлуш латта культурни а базара а бувзамаш да». Газето дагаккхувлар, Афганистана кортамукъал эттир кхалха бакъахь паччахьалкхе Советски Союза я яхаш.

Советски - афгански гIулакхаш сий долаш чакхдаьлар дIамелдахача шерашка, духьал мел дар юстара а доккхаш, 1921 шера оттаьча договора юкъе яха керттера принципаш, тIехьа тIа хиннача договорашга дIахо йодача хана чIоагIйир, шерийр, дIазяьккхийтар. ХIара цхьа договор яр договор увттаеча мехкашта юкъера машара гIулакх а цар хьашташ а чIоагIдеш. 1926 шера 31 августе советски-афгански нейтралитетах а вIаьший тIом хьоаберг боацаш а договор дир. Иштта уж принципаш юкъе дир 1931 шера оттадаь, СССР Министрий Совета Председатель Н. А. Булганини СССР Лакхерча Совета Президиума член Н. С. Хрушеви Афганистане вахача хана, 1955 шера 18 декабре дIахо а даьхад хургйола шийтта договор.

Массаз а хиннад советски союза халкъаш къонахул долла, афгански халкъо тIера дола афгански халкъ чIоагIа дезаш а лоархIаш, а цун машар лоарбара а ший къам кортамукъал махс беш. Советски-афгански доттагIал къаьста шера гуш дар 1955 шера 15—19 декабре Н. А. Булганини Н. С. Хрушеви Афганистане бIарг тоха вахача хана, иштта, 1956 шера гурахь Афганистана премьер-министр Мухьаммад Дауд Советски Союза бIарг тоха венача хана.

Советски кульгалхошта Афганистане официально а кхы дукха боча а наха даьча эздийча гIулакхо хьахьокх советски - афгански доттагIал кIоаргга лоархIаш, доккхал деш хилар. «Советски Союза паччахьалкхен деятелаш цу доттагIал долча лоалахарча мехка Афганистане бахаро советски-афгански зaявление тIа — таро елар шинна а мехка, вIаший бакъ а лувш, теша а тешаш, дIахо а шоай машар безара, лоалахо лархIара деш йолча Афганистано дIаяхьа, Афганистано дIахьош йола нейтралитета политикан сий а деш, политически, экономически, культурни бувзамаш кхы а шинна мехка юкъе шерде йиш хургйолча пайкаш ловзийта».

Н. А. Булганини Н. С. Хрушеви Кабуле болча хана Афганистанаи СССР-ан юкъера базара а экономикан а дешаш массеоаргIорахь хьожаш тахка, СССР-а правительство принципиальни хоам бир Афганистана цо оттаьча Афганистана экономика дегIайоалаяра программа кхоачашъе техническа а финансови а гIо-новкъостал дергда аьнна. Цу хоам тIа а лаьрхIа 30 шу ха йиллаш 100 миллион американски доллар заем а лургья. Афганистана правительство доккха баркал аьлар СССР-а правительствона, из Афганистана гIо-новкъостал де раьза хиларах.

Лакхе йийца заем дIакхачийтарна, иштта, хьалхах оттаьь технически гIо-новкъостал дарах йола соглашенеш кхоачашъярна Советски Союзо шийна мо гар даьд Афганистана, хIанз дерг а да цун юрта боахам дегIабара, энергетически гIишлонаш, промышленни предприятеш хьалъяра, наькъаш, почтан-связан гIулакхаш тоаде, шерде, афгански гораш тоаде. Лоацаша хана — 20 бетта — советски специалисташа кулгал а деш Кабуле хьалъяь, кердлагIарча машинех латта, яйт хьаргара денз цунах продукци кийчъялча мел машица деш йола хлебокомбинат. Ерригa строительни машинаш, материалаш, иштта технологически, электросиловой, кхыйола а оборудовани Советски Союзо елар цунна.

1957 шу долалуш афгански печато хоам бир Афганистана боахам дIегIабалоалыяраш йола пхе шерар план оттаяь хиларах. Цу планах де лархIаш да Кундуз, Кокча яхача хиш тIа Гильменд яхача дукха а докъа а ирригационни белхаш де, Джелалабадски канал даьккха, иштта дукха сунташ тоха а. Уж объекташ къахьар таро хулийтаргья 1.250 эзар джериб (джериб-0,19 га я) керда лаьтта пайда эцаргболаш карадерзаде, цунна Афганистана юрта боахаман производство хьаллакхъе. Цул совх плано лерхIаш а да керда накъкаш дахкар, хIанз дола накъкаш тоадар, вай ханара яраш санна хургйолаш аэродромаш, хиш тIара порташ тоае, ейгача промышленносте керда предприятеш хьалъе, хIанз йолаш яр тоае, керда школаш хьалъе, медицински учреждениеш, керда Iилман центраш яхха а, кхыдараш а да. Пхе шерарча плана ерригa расходаш 12 млрд афгани лоархIам болаш хургья, хIаьта царех 2 млрд афгани ирригационни системага гIоргья.

Политически а экономически а шоай мохк кхьыча мехкех тийша хургбоацаш чIоагI бе а гIерташ, афгански правительстве леррттIа дIахьо ший нейтралитета политика, тIема блокашта юкъе дакъа лацаш, ООН-а устав а Бандунгски конференцен принципаш а мо ардаш, ший низ кхоачар ду Афганистана ше боккха тIехьа йисче хилар дIадаккхарна, боахама иштта тIехьа йисар из дукхачча хана арахьарча дунеяах къестаяь хиларах, цун мехка чурча гIулакхашта юкъе эхь ца хеташ империалистически лелахеташ хиларах. Советски обществоенности, доттагIал дола лоалахар афгански халкъ дегнура деза а дезаш, цIогIа лIадьхарца белгал да цунна вахара масса дойна хьавла дола толамаш, экономически а культурни а белхаш а коттало йоах яхар а лов.

Сиха а дика а де чудаха цIенош

* *

ДоттагIлен воскресник

ДIадахача кIиран дийнахьа Iурра Шалински районерча Сталина цIерах йолча колхоза правлене наIарех хьалтеха дар каьхат укх тайпара хоам тIа а болаш: «КIиран дийнахьа боаккхийча колхозникаштеи инвалидаштеи бийда кирпишк е вIашагIкхет доттагIлен воскресник. Гулле хьаттар тIа Iуйрийна ийс сахьат даьлча».

Из воскресник де дага дехар комсомольцашта, «Колхозное» яхача юрта 300 совх нохчий дезал цIа а кхаьча, уж шошоашта цIенош де болабелча.

Атта гIулакх дац дIайхача дийнахьа кхашка болх бе а цIенош де а. Къаьстта хала да из боккхийча нахаи инвалидаштеи. ХIана де мегаргдац оаха царна гIо?— аьнна дага дехар комсомольцашта.

Комсомольски собране цу предложенена кагий нах а мехкарий а цхьатарра раьза хилар. Партийни организаце а цар оагIув хьалаьцар.

КIиранди хьатIа кхачалехь комсомольски организацен секретара Овчаров Вениаминас колхозагара йийхар 20 кирпишкаш ю станок. ХьалхаггIе а кагийрхоша кхай тIара ча а дера топпарах тоха.

КIирандийнахь колхоза хьаттар тIа пулбала болабелар кагийрхой. Эггира хьалха баьхкар Эльжуркиев Хьасани юртарча клуба заведующи йола Шекотова Зинеи. ТIаккха баьхкар Дудуркаев Юсапи, Клунхов Ивани, Эльмурзаев Асламбеки, Вежарий Кузменко Валерийи, Анатолийи, Солтагиреев Iаьламхьажеи и. кх. б.

ГIадъяха духьал ера 77-шу даьнна, цхьаькъа яхаш йола нохчий йоаккха саг Хатаева Серуж, цамотташ шийна гIо де баьхкараштa. Бакъда, хьалхара баьхка бацар уж. Малх хьабоалаш мара-м латтацар цун участке Хатаев Хьамзати, Берсанакаев Барудини баьхкача хана. Воскресник доладалале топпар кийч бе безаш бар.

Ха дIа ца йохийташ кагий нахи, мехкарийи болх бе дIаэттар. Белами бегаши цхьан минута ца соцаш доллаше а цхьа сахьат далале йоккхача Серужай участка тIа Iойилла яьлар 500 керда кирпишк.

ЦхьоагIонца бир комсомольцаша колхозника - инвалида Берсанукаева Салмана участке баь болх а. Цхьабараша топпар формашка Iочубехкар, шоллагIа бараша кирпишк текха еш дIа а кхухьаш йокъа е Iоехкар.

Делкъ ха хулаш латт. Делкъийга хIама даа дезалга а дага доха ма дезий, кагирхой тоам ца хеташ юха гIертарах хIама хургдолаш а дацар, Салмана хIама даа хьабийхар кагийрхой: доагIаргдац аьлча —Салманаи ший ханна делкъига даа хIама кийчде гIерташ хьийзача цун сесага Падении хала хетар ма хургдий. Цо хьийга къа довнзар. Цу дийнахь хIама даа безам ба ший оалаш цхьаккха а вацар.

Кагирхоша хIама дуашехь а Овчаровс дийцар, комсомольцаша ворхIийтта дезалашта цIенош деш гIо де лаьрхIалга. Царна кагийрхоша кийчъергъя 13 эзар бийда кирпишк, цIенош хьалдеш гIо а дергда — кагийрхошта юкъе ба шоай каменьщикаши, плотникаши, печникаши.

Пайдана, дика гIулакх да Колхозное яхача юртарча комсомольцаша дола даьр! Толам хилба шоа, доттагIи!

БЕЛОВЕЦКИЙ В.

Сиха а дика а!

(ЦIенош хьалдара опытах)

Тирка йистерча зIамигача канала юхе гIолла хьалъетта латташ дукха эзараш йокъаенна кирпишкаш я. Укхаза хозача пандара ашарга ла а дувгIаш топпар хьувш а, кирпишкаш хьаеш а, уж вIашкайотташ а боахк Тирка йистерча районе шоай совхозе цIабаьхка нохчий.

ЗIамигача сага юхе гулбелар кагий а боккхий а совхоза болхлой.

— ХIа-хIа, Iадалан, хIадувцал мел кирпишк яьй Iа? — Аьлар Арсалхановга Абдулхамидов Мутуша.

— Са а са веший а гIайгIа е езац шоана, тхо бархIлагIа эзар еш доахк, — гIозваьнна жоп делар Iадлана.

Вежараша Iадланеи Iайндеи, совхоза а яьй бархI эзар кирпишк. 10-гIа август кхачалехьа цIенош хьалдергдолаш ба барттайна вежарий.

— Оаха цIенош белггал хьалдергда, кердача цIеношка чуховшар дездеш че е ергъя, шо тханцига дахка деза новкъости,— аьлар Iайндес.

— Шо дика кIантий да,— аьлар Абдулхамидов Мутуша,——со кхыча тайпара де лаьрхIа ва цIенош, дотташ цIенош дар топпарах аттах а сихах а да. ХIаьта бийдача кирпишках даьчарел вох а дац уж.

— Мутуша топпарах цIенош хьалдар совхоза болхошта дIадийцар.

— ХьалхагI лард а елла, цул тIехьагI гонахьа ардакхаш а оттаяь, коача топпар Iо чу а бувтташ хьалдотта деза цIенош,— яхаш хьехар дора Абдулхамидовс.

Топпарах цIенош хьалдар сихах а дарех хиларца совхоза болхлой Сатаев Резвани, Хатаев Рамзани, Самбиев Резвани, Далаев Iаьлеи, ужжа мо кхыбараши топпарах цIенош хьалде болабенна ба. Иштта сиха а дарех а цIенош хьалдар Нохч-ГIалгIай АССР-а дуккхача юрташка дIадоладе деза.

ДЕРБЕНОВ Н.

РЕДАКЦЕН ПОЧТАЦАРА

Колхозий чилла бу нIаний леладечар къахьегама толамаш

Курчалоевски районе нIанаша баь чилла чуэцар чакхдоалаш латт. Заготпункте дукха чилла бенаб Ленинеи, Ворошиловеи, Сталинеи цIерах йолча а кхыча а колхозашкара.

Къаьсста белгалбаьннаб укх шера «Ленина» колхозера чилла бу нIаний леладераш. Цар хIанзалехь планах 1.100 кг. ялаезача 1.525 кг. бIаьсти баь чилла дIабеннаб паччахьалкхенна.

Уж толамаш атта даханзар колхозникаша, дукха холонаш яьлар царна духьал. Чилла бу нIаний цIеношка кхоаб цар Нохчашта дуккха квартираш дIаенна хиларах хIаьта а чилла бебар гIулакх кIалдисанзар.

Дика белхаш дир цу колхозерча Кадимагомедов Махьмадеи, Гамзатова Патимаи. Магомадова Ибашнатеи, Исаев Махьмадеи, къаьнача колхозника Ахмедиев Кирщеи, ужжа мо кхыбарашеи. Къаьстта дог гIоздоакх колхозницан Сайдуллаева Маржана толамаша. хьалхагI ше из болх баьбеце а, дика болх барца Сайдуллаевас Заготпункте 21,8 кг. чилла дIабелар.

Ворошилова цIерах йолча колхоза колхозницаша Абдуллаева Зейнапеи, Алиева Пердовсеи, Амиршихова Зайнапеи, Омарова Хамисеи дукха чилла дIабеннаб.

Говза белхаш дарца цIи хеза ба «Сталина» колхоза звеньевой Курбанова Кусуми, Алимова Зульгажати, Омарова Патимеи, Юсупова Зовжеи.

ДIахо йодача хана халагI хургда чилла бу нIаний кхабара гIулакх. ХIанз, ахкан хана мел йолчар помешенеш а лохаш, лерттIа доал де деза цу гIулакхa, тIаккха вай болх тоалургба, толамаш доахаргда.

Курчалоевски коконсушилка кулгал деш йола,

М. ЗВЯГИНА.

Дика шофер

Точа-наькъаьн Хьадрис «МагIалбикнефте» балха вена дукха ха яц. Из дар укх шера январь бетта. Транспортни конторан управлене а вена аьлар цо:

— Со шофер ва. ХIанз со сай мехка ваха цIевенав. Шоферал болх ба сона, — аьнна.

Керда машинаш цу хана конторага йоацаш яр. Хьадриса тиша самосвал елар.

— Iазап дика-м озаргда хьона Iа цу машинаца, — йоахар Хьадрисага кхыча шофераша.

— ХIама а дергдац, — аьлар Хьадриса. — Машин бокъонца йовза а йовзаш, цунна эшшаш дола гIулакх леладеш хуле машино-м болх бергба.

Бокъонца чакхвоалаш машинага хьажа а хьежа, хувца езаш мел йола оатхал хийца а хийца, аьшкаш вIашагI мел хьекхалуча метте даьтта а хьекха, ши-кхо ди доаллашехь а самосвал балха араяьккхар Хьадриса.

Сарраха ена гараже хьаэттар Хьадриса машин, сарралца дика болх беш а лийнна. ЦIена машинаш йолаш болча цхьаболча шоферел дукхагIа баьбар Хьадриса цу дийнахь болх. Иштта цо дика балхаш деш, машин дика лелаеш дIадахар кхы денош. ГIалгIа Хьадрис Точиев дика шофер хилар дувца баьлар. Цун цIи Сийлен доска тIа йихьар. Ший дIа-хьа яхьа езача хIамай план цо тIехкхоачашъяр бахьан долаш цунна совгIат делар.

— Хьо автобуса тIа хоаве безам ба са, — аьлар цкъа транспортни контора директора. Хьадрис раьза хилар.

18 шу да Хьадрис шоферал деш вола. Ший болх дукха безаш ва из. Хьадрисаца цхьан болх беш ба Шебетов Василий а Пузенко Петр а. Шебетов эрсе ва, Пузенко — украинец ва, Хьадрис — вайнаьха саг ва. Цхьа дезал санна барттайна бу цар шоай болх, шоайла вIаший новкъосталаш ду.

Планах йолча езткъе итт эзар километра меттел шоай автобус капитальни ремонт ца еш 200 эзар километр яхийта лаьрхIад цар.

ХУСЕНОВ.

„Каспен“ лакхера штурман

Астрахански областе белхаш деш ба хьалхагI Нохч-ГIалгIай АССР-а баьха нах. Царна юкъе къаьстта белгалваьнна ва «Каспи» яхача кеман лакхера штурман вола Попов Петр.

Дуккхача шерашка ваьхав Попов Гумсе. № 7 йолча школе 7 класс яьккхачул тIехьагI, кхыболча кагийча наьха санна, форда кемай гIулакхаш Iоамаде а, форда тIара къахьегама вахар караэца а безам бола Петр Астраханерча фордий гIулакхаш Iоамадеча школе деша вахар.

Дешар йисте даьлар. Къилбаседа Каспен барттайнача морякашта юкъе вахар Петр. Денгара ди массаз дала кема леладара говзал сов йоккхаш, лакхлуш, матросагара доккхача форда кеман лакхерча штурманга кхаьчав Попов.

Цу кеман коллективо доккхий белха толамаш доах. Цо тIехдика кхоачаш ду Каспен форда тIа гIолла Бакура а Астраханера а Махач-Кала мехкадаьтта кхахьар. Цул тIехьагI Махач - Калара Шолжа-ГIали тIа мехка-даьттах тайп-тайпара даьтташ доахача заводашка хьалхухь из мехкадаьтта.

Доккхал де мегаргда Петр санна волча мехкахочох.

Гумсе баха Попова новкъостий тийша хила мегаргба сийнача Каспен форда тIа дика болх барца Нохч-ГIалгIай АССР-а сий цо лакха дIахьорг хиларах.

СУРТА ТIА: Попов Петр «Каспи» яхача кеман керттерча къулбан юхе. Кройспелинга способаца кема мичахьа латт хьожаш воал из.

Антонова текст а фото а.

Самодеятельни ансамбль

Урус - Мартановски районе культуран цIагIа районе хьалхара иллейи халхареи ансамбль вIаьшагI еллай. Цу репертуаре сольни а шин саго ду а халхараш да, нохчий ашараш я. Ансамбла кулгал ду артист волча Шабиханов Зайнде.

Районерча культуран цIен агитбригаданна дика новкъостал ду ансамблан доакъашхоша Адаев Адама, Тугичев Махьмада. Цу агитбригадаца Калинина цIерах йолча, цIеча Эскара цIерах йолча, «Путь к коммунизму» яхача колхозий кхашка ух уж. Концертни программа лелаю пандар локхача Абкаев Iийсас.

Нохчий а гIалгIай а меттала художественни самодеятельноста кружокаш вIаьшагIтох нефтяникий Шолжа - ГIали тIарча культуран цIагIа.

Нохч-ГIалгIай АССР гIолла

Дукха бераш долча ноаношта «материнская слава» яха ордени «медаль материнства» яха медальи яларах.

Нохч-ГIалгIай АССР Организационни Комитето соцам бу:

СССР Лакхерча Совета Президиума 1944 шера 18 августе арадаьккхача указага а хьежа СССР-а Лакхерча Совета Президиума цIерах совгIат лулда:

«Материнская слава» яха I-ча степена орден ийс бер а даь уж хьалкхедаьча ноанашта:

1. **Гаевская Анна Петровна** — Наурски района Наурерча цIен-нанна.
2. **Павмице Мария Юрьевна** — Наурски районе Калинина цIерахча колхоза колхозница.

«Материнская слава» яха II-ча степена орден бархI бер а даь уж хьалкхедаьча ноанашта:

1. **Аджимурзаева Апуна** — Каргалински района Сары-Су яхача юртарча цIен-нанна.
2. **Дибиргаджиева Шабагена** — Ножай-юртарча района Ленина цIерах йолча колхоза колхозница.
3. **Никифорова Агафья Панфиловнана** — Шаьлан района «Колхозное» яхача юрта цIеннанна.

«Материнская слава» яха III-ча степена орден ворхI бер а даь уж хьалкхедаьча ноанашта:

1. **Алхазова Мария Семеновна** — Шолжа - ГIали тIарча цIен-нанна.
2. **Амирова Айшата** — Курчалоевски района «Чкалова» яхача юртарча цIен-нанна.
3. **Гусейнова Таибата** — Саясановски района Жданова цIерах йолча колхоза колхозница.
4. **Давыденко Степанида Герасимовнана** — Шелковски района Ленина цIерах йолча колхоза колхозница.
5. **Джабраилова Амината** — Курчалоевски района Ленина цIерах йолча колхоза колхозница.
6. **Дьякова Мария Пантелемоновнана** — Урус-Мартановски района Калиновка яхача юртарча цIен-нанна.
7. **Зотова Анастасия Никитичнана** — Наурски района винсовхоза балхлочоа.
8. **Загирбекова Зухарана** — Курчалоевски района Орджоникидзе цIерах йолча колхоза колхозница.
9. **Нурбанова Айшата** — Курчалоевски района Ленина цIерах йолча колхоза колхозница.
10. **Порхина Евгения Константиновнана** — Шолжа-ГIалан Старопромысловски районерча цIен-нанна.
11. **Славуцкая Нина Антоновнана** — Наурски района винсовхоза юртарча цIен-нанна.
12. **Титова Евдокия Федоровна** — Наурски района Сталина цIерах йолча колхоза колхозница.
13. **Хрусталева Анастасия Ивановнана** — «Красный молот» цIи йолча завода болхлочоа.
14. **Шедрина Ольга Ивановнана** — Шалински района «Рассвет» цIи йолча колхоза колхозница.

«Материнская слава» яха I-ча степена медаль ялх бер а даь уж хьалкхедаьча ноанашта:

1. **Азизова Ама Захиевнана** — Шалински района Шали яхача юртарча цIен-нанна.
2. **Акиева - Аймисат Абанаровнана**—Шолжа-ГIали тIарча цIен-нанна.
3. **Асколова Мария Кузьминичнана** — Каргалински района «Октября 12 шу» яхача колхоза колхозница.
4. **Астанкова Евдокия Дмитриевнана** — Наурски района Наурская яхача станица цIеннанна.
5. **Галимова Миниса Ахматсофиевнана** — Шолжа-гIала.
6. **Дубровская Анна Петровнана** — Наурски района Калиновски винсовхоза юртарча цIен-нанна.
7. **Евтеева Мария Антоновнана** — Наурски района Сталина цIерах йолча колхоза колхозница.
8. **Карпушкина Мария Петровнана** — Наурски района Калиновски винсовхоза юртарча цIен-нанна.
9. **Керимова Кусума** — Курчалоевски района Сталина цIерах йолча колхоза колхозница.
10. **Магомедова Хуризайдана** — Саясановски района Максим Горьке цIерах йолча колхоза колхозница.
11. **Муродян Нина Григорьевнана**—Шолжа-ГIалан Орджоникидзевски районерча цIеннанна.
12. **Муртазалиева Меседа** — Шалински района «1 Май» цIи йолча колхоза колхозница.
13. **Осипова Анастасия Михайловнана** — Наурски района Ишерски яхача станицерча цIен-нанна.
14. **Полякова Нина Тимофеевнана** — Шалински района «1 Май» цIи йолча колхоза колхозница.
15. **Рожкова Анна Егоровнана** — цIен-нанна, Каргалински района станица Каргалинская.
16. **Рубаева Мадинат Темболатовнана** — Шелковски района Сталина цIерах йолча колхоза колхозница.
17. **Салимгиреева Асият Маматовнана** — Шелковски района Ленина цIерах йолча колхоза колхозница.
18. **Федосеева Антонина Петровнана** — Каргалински района «Октября 12 шу» яхача колхоза колхозница.
19. **Цыганская Татьяна Ивановнана** — Шолжа - ГIалан Орджоникидзевски районерча цIен-нанна.
20. **Элодарова ПаьтIамата**— Курчаловски района Ленина цIерах йолча колхоза колхозница.

«Медаль материнства» яха II-ча степена медаль пхи бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта.

1. **Авакьян Эмма Нерсесовнана** — Шолжа-ГIалан Орджоникидзевски районерча цIеннанна.

(ДIахододар хургда).

Китаян карта тIа

IАЛАМАН НИЗ КАРАБЕРЗАБАР

Памира лоамий довкъашкара IажагIча форда бердий йистошка кхаччалца Китай тедаш эзараш доккхий а зIамги а хиш да. Уж долх IажагIча (лесс) лаьттан кIоаргача чIожашкаи дIадийнар дика дебача, хIара вершоках хIана эцац аьнна пайда эцача, шаьрача аренашкаи гIолла. Итташ миллионаш болча наьха вахар Китаян цу хишха тийша да. Цхьабакъда, иштта-м цар дуккхача бIаьшерашка лаьрхIа варгвоацаш наха дукха зенаш а даьд. Iаьржа ухача, ахкан догIаш делхача хана, цу хиша, шоай бердашкара ара а дувлаш, йоккхий аренаш къайла йоахар, дIа мел дийнар доадора, цIенош дохадора. Хуанхэс пхе шера шозза миллионаш гектар йола дIадийнар дика хьувкъа лаьтташ къайладоах, цун бассейне мел ядача городашта кхерам тIаоттабу. Из хий ший деррига тоатола дIоахал, шедодача моттигал лакхагI да; духхьал дуккхача тIехьений кулгаша хьалъяьча лакхача дамбаша сецаду цун низ кхоача даржар.

Революци кот ма яьллангехь а, халкъа паччахьалкхено шийна хьалхишка оттадаьд хIанзолца шийла доккхах дагадоханза а, де деза белхаш шийла дукхах ца хинна а дола декхар—эггир халах, кхерамех дола хиш карадерзадар, цар низах наьха вахара пайда эцар, уж Iаьржа ухаш цар лоаттабеча кхерамах миллионаш бола нах мукъа бахар, йокъал оттара кхерам дIабаккхар.

Эггир хьалхах белхаш доладир Китаерча эггир аьрдагIарча хи тIа—Хуайхэ тIа, кховздкъа миллион саг ший бассейне ваха Хуайхэ лакхача дамбашта юкъе гIолла дода. Касткаста уж дамбаш йоха а йий, е царна тIагIолла тIех а даьле миллионаш му (1 му гектар 1/15 дакъа да) лоархIам бола дIадийнар дика хьувкъа льатта доадора. «Хуайхэ карадерзаде» — аьнна дар партен кхайкарал. Шоай лоIамах, парти кхайкаро дог эйдаь, бIаш эзараш бола тайп-тайпарча провинцешкара нах баьхкар ирригационни гIишлош хьалъеча, низ бола хий карадерзаде. Халкъа Iаьдал латтача шерашка Хуайхэ бассейне хьалъяьй хий лоаттаду йоккха 10 моттиг, хий сецаду 13 сооружени, хий дIахьа декъа а Iаьржа хий зе доацаш дIадохийта а моттиг, Хуайхэн 20 тоатол кIоаргдаьд, 177 канал даьккхад, 6.300 километр дIоахал а долаш. Цу ирригационни система юкъе къаьстта йоккхагI я Фозылинский Мэйшаньскии гидроузлаш, иштта Субэйски магистральни канал а. Мэйшаньски яхача лоаттадеча 2 миллиарди 100 миллиони кубометр электростанци. Мэйшаньски комплексо таро лургъя Iаьржа Iовш дола хий соцаде, йокъал эттача шера 640 эзар му йолча лаьтта хий дилла.

170 километр дIаьха дола Субэйски магистральни канал, Хунцзэху яхача Iама тIера даьнна IажагIча фордачу додаш дола, ах шера хьалдаь даьлар. Ши миллон совх сагвар из хьалдеча. ХIанз цу каналo таро хулийт Хунцзэху яхача Iам чу хин боарам лоаттабе, 25 миллион му йолча боамбии дугеи дувча лаьтта хий дилла.

Сигал бесса хий оал Янцзы яхачох. Цхьабакъда, Тибете гаьнарча лоамашка, Янцзес ший юхь йолаеча мара сигал бесса дац из, цул тIехьах — хIама ца эшшаш пхи эзар километр — низ кхоача IажагIа тоатол да из. ДогIаш делхача хана итташ метраш лакхлу из. Цу хана миллионаш болча наха дийнахь а бус а хица къувс, городаш а юрташ а цунах лораю.

Янцзен тIа хIанзалехь а дукха хIама даьд. Iаьржача хиво зенаш дергдоацаш, касттача хана Iаьржа хий сецаду а дIа-хьа декъа дуккха сооружонеш, хий лоаттаду моттигаш е еза, каналаш даха деза, тоатолаш цIенде деза, хин тоатол кхоачалуча дада баь тIара лаьтташ карадерзаде таро кийчъе еза. Iилманхойа специалистий а йоккха группа Янцзен бассейна схема Iомаеш а оттаеш а я, тIехьа тIайоагIача хана хургйолча Iалаьмате йоккхача комплексни сооруженей гIишло цу доккхача хи тIа йилла. Нагахь санна Янцзен лоацдар а, цох комплексни пайда эцар а, лоархIам боллаш хургдола хIама дале — Хуанхэ из гIулакх тахан деш да. Планаца белгалъяь йола низ болча гидротехнически сооруженей гIишло хIанзехь е йолаяьй. Хьалхехь а, массанахьа санна, укхаза дамбаш чIоагIъеш я, пхи миллион совх му кхаш тIа хий далла йиш хургъйолаш хьалъяь а, хьалъеш а ирригационни системаш, хий лоаттаду моттигаш латт.

Халкъа кулгашца массанахь хьалбеш латт ирригационни гIирс. Къилбседа Китае Юндинхэ яхача хи тIа 2 миллиарди 270 миллиони кубометр хий оттаргдолаш хий лоаттаду. Гуаньтински моттиг а хий дIадехка канал хьалдаьд. Цар 1954-чаи 1956-чаи шерашка хий тIадарах кIалхар яьккхар Китае йоккха йола город — Тяньцзинь, Тяньцзинь-Пукоу яхача машин-наькъахадданза поездаш лелалга Iалаш а дир. Къилбседа малхбоале Ляохэ яхача хи тIа Дахэфан яха хий лоаттаду моттиг хьалъяьй, Сунгари яхача а дуккхача кхыча хиш тIа а дамбаш тоаеш латт.

Паччахьалкхен йоккхача ирригационни сооруженел совх, Китае еш латт кагий гидротехнически объекташ. Хьалъяьй 170 эзар говра низ а болаш 7 эзар паччахьалкхен а кооперативни а насосни установкаш, 5.350 эзар гIув яьккхай, 940 эзар хийхьалдоаха моттигаш яьй.

Укх ворхI шера Китаера хий дехка лаьтташ 175 миллион му дукхах а хинна 500 миллионага (му) дIакхаьчад — леладеча лаьттах 30 процент. Иштта хий дехка лаьтта чехка дегIадар дунен исторенчухь кхы цхьаькха ховш дац. Из иштта хиннад халкъа паччахьалкхено наьха йоакхо еш хиларах, наха новкъостал деш хиларах.

Хий дехка кагий системаш хьалъяро дуккхача районий вахар тоадеш хийцад.

Цзинхуа яхача округе, Чжэцзян яхача провинце хIара шера ахархой кхаш хий тIадувлаш е йокъал увтташ хIалак дора. Шоаш мукъабаьннaчул тIехьах, паччахьалкхен новкъостал а долаш, ахархой каналаш, Iамарч, хий лоаттаду моттигаш е болабелар. Из бахьан долаш ца хиннача тайпара чIоагIа йокъал эттача дахача шера а, дIаяхача хана эггир дукхах хьувкъаш хиннaчул тIех, дIадийнар хьийкъар.

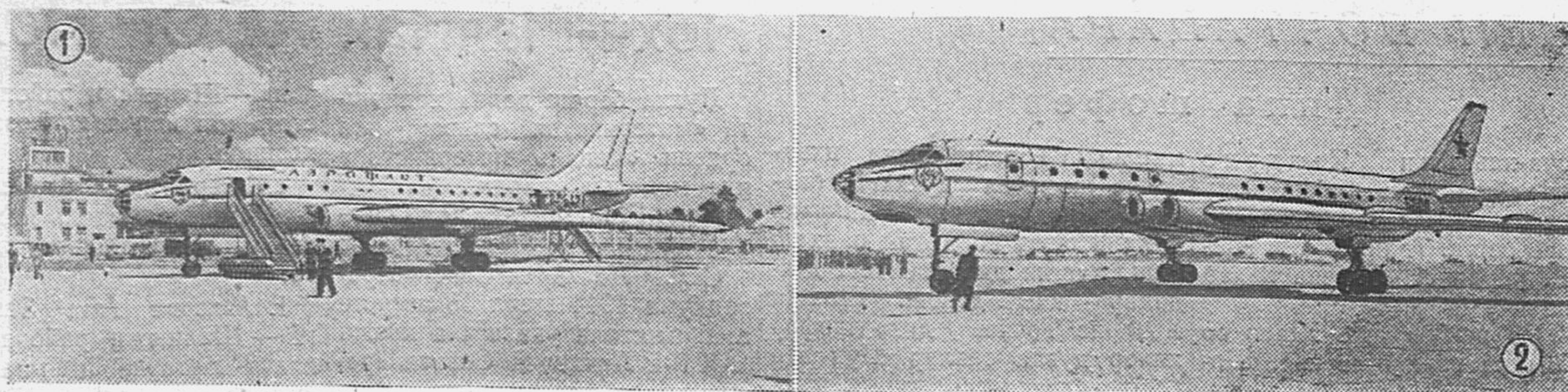
Йокъал латтача Къилбседа Малхбузерча екъача районашка хIара сага сих цхьан му хий тIа дехка лаьтта шер долда аьнна патриотически болам болабелар. Ганьсу яха провинци, хетаргахь, Китае эггир йокъал дукхах латташ я. Летописаша, исторически документаша, дийнача тешаша хьадувцачох 1671 шера денз 1929 шерага кхаччалца, 258 шера, йокъало 139-за адамий кулгаша хьа мел даьр хIалак даьд. ХIара йокъал массаз отт эзараш нах моцала бовра, итташ эзараш нах Китае гIолла сагIа деха, кIал бисе арабовлар.

ВорхI шу даьннад мохк мукъабаьннaчул тIехьах, хIанз Ганьсу яха провинци, эггир дукхах, эггир тешамех дIадийнар хьувкъача районех а хинна дIаэттай. ХIанз мара цIаккха а ший исторенчухь дуачох ше Iалашъе могаш хиннаяц из.

Китаерча ирригационни гIишлон йоккхало цецвоккх. ХIанз 50 эзар километр дIоахал дола Китаера хиш дамбашца чIоагIдаь да. Китайски халкъа Республика хьахиннача хана денз даь лаьттанцара иррагационни белхаш дIалаьрхIача 5.400 миллион кубометр хул. ТIоца баьча белха дукхал 47 миллион кумометр хул, хIаьта бетонаца белхаш — 2 миллион гаргга кубометр я.

Из иштта дале а из хIанз дIадола мара деннадац. Шоай промышленность дегIаярца китайски халкъо дукхах пайда ийбергба шоай хишха боалача энергетически низах. Из низ 540 миллион киловатт кхоачаш ба. Цу хиш тIа хьалъяь хьалъотторгъя низ бола электростанцеш, цар Китаера юрташ экономически а культурни а тоаергъя, сийрда йоахаргъя. ХIанз а тIехьа даьсса дадача е Iаламан низаша Iазап лоаттадеча лаьтташка хьахургъя дуган, боамбе, арахиса плантацеш, питрусай (лимон, апельсин...) бешамаш. Бедал хьайоахача юхе гIолла урахгIоргъя бедалах хIамаш хьаеча предприятей корпусаш.

Китаян Коммунистически партес исторически лоархIаме декхар оттадаьд укх 6—12 шера хий тIадувлалгаи йокъалаш увтталгаи дIадаккхар. Цу программан дог ураоттадеш бола низ латт из халкъо кхетош, цунна езаш а гарга а хиларах. МассагI Китаян къахьегамхой тIехьенаш дIаяхай Iаламаниз эшабе, Iалам наха карадерзаде, нах Iаламан Iазапах а хатарах мукъа баха лерхIаш. Цхьабакъда, лийрхIар лийрхIача кхоачаш де хьогаш дусар. Керда таронаш эйттача, Iаьдал къахьегача сага бе дахача, партес цунна холонаш дIаяха йиш йола никъ дIахьекхача, лерхIаш хиннар кхоачаш де тарделар. Iаламан бац цхьаккха низ халкъа карабоалабе могаргдоацаш.

Керда пассажирски самолеташ

СССР авиационни промышленностан министраца нов. *П. В. Дементьевца* даь къамаьл.

Укх юххерча хана фегара советски Граждански флот дукхлургья турбореактивнийи турбовинтовийи двигателаш а йоахкаш йолча вай ханарча кердача пассажирски самолеташца.

Авиационни линешка леларгйолаш араяргья А. Н. Туполевс, О. К. Антоновс, С. В. Ильюшина кулгал деча конструкторски коллективаша хьаяь йола «ТУ-104А», «ТУ-110», «Украина», «Москва» яха пассажираышта масса йола тайпа оатто йола самолеташ.

«Правда» корреспондентаца къамаьл деш СССР авиационни промышленностан министра нов. П. В. Дементьевс дийцар:

ХIанз лелаш йолча пассажирски машинийчул «ТУ-104А», «ТУ-110», «Украина», «Москва» яхача пассажирски самолетий лелара - технически гIулакхаш лакхагIа да. Цар коммерчески дозал 12—14 тоннага кхаччалца совх а даьккхад, пассажирски кабинашка 70-гара 100-га кхаччалца саг чу а ховш. Из иштта хилар бахьан долаш самолетех боала пайда лоархIам болаш лакхбе йиш хилар. Самолеташ елга вIашагIдоллаш а уж хьаеш а конструктораша къаьстта уйла тIаяхийтай пассажираышта тар ма лу дукхагIа оаттонаш хилийтарнеи самолетаца вахар кхераме доацаш хилийтарнеи. Самолетий пассажирски кабинаш герметически дIакъайла хиларца 8-гара 10-нега кхаччалца километр лакха лелаш, из сел лакха леларах пассажираышта атмосферни Iоткъам хилац. Самолеташ кийчьяь я вайханарча навигационний, радиои, радиолокационнийи хIамашца. Цу хIамаша йоачан хинна а иштта кхыдараш хинна а ха телхача хана дийнахь санна бус а кхерам боацаш машинаш лелар Iалашду.

«ТУ-104 А»

А. Н. Туполева конструкцех хьаяь «ТУ-104 А» яха самолет турбореактивни шиъ двигатель а йолаш Iадсаькха тайпара формах ткъам а болаш бIарчча аьшках яь мукъа йодаш йола цхьа ткъам бола самолет я. Керда машин 70 пассажир дIа-са вига лаьрхIа я. Из дукха гаьнарча авиационни линешка болх бе лаьрхIа я.

Цун лелара-технически кертера дараш ераш да: эггара лакхагIа дола сихал — сахьата 950—1000 километр, крейсерски сихал — сахьата 800 километр. Гаьна дIаяхар — 3000 километр.

Пассажирски кабинача кхоъ салон я. Хьалхарчеи шолагIчеи салонашка дIаоттадаь бархI-бархI пассажирски креслаш да. КхоалагIа йола салон юкъара кабина хьисапе я, цига дIаоттадаьд туристски тайпара 54 кресла. Уж шишакхоккха вIашагIтеха да, хIаране ший безам болча тайпара нийсде, паргIата корта IотIабалла а йиш а йолаш.

ТIехьашкахьарча вестибюле гардероб я. Пассажираша хьаэца йиш йолаш дIайха а шийла дуаш дола хIама а долаш буфет-кухня я самолета тIа. Пассажирски кабиней пенаш тоадарна цIерах йоагаш йоаца «Павинал» яха къаьга шаьра йола хоза материал дIаяхийтай.

«ТУ-110»

А. Н. Туполевс кулгал а деш хьаяьй А. М. Люлька конструкцех йола турбореактивни йиъ двигатель а йоаллаш йола «ТУ-110» яха пассажирски самолет а. Из машин — Iадсаькха формах ткъам а болаш бIарчча аьшках яь мукъайодаш йола низкоплан я.

«ТУ-110» пассажираши, багажи, почтеи Советски Союза сигалара магистралашкеи дунен мехкашта юкъера авиационни линешкеи дIа-юха кхахьа лаьрхIа магистральни самолет я. Конструктораша вIаштIехьа даьккхад самолет шин тайпара е йиш йолаш: 78 а 100 а пассажир чухошаргволаш. Цун эггара дукхагIа йола сихал сахьата 1.000 километр я. Крейсерски сихал сахьата 800 километр. Гаьна дIаяхар 3450 километр да.

Пассажирски кабина къаьста йола йиъ салон йолаш я. Цунчу буфет-кухня я. Кабинена тIехьашка гардероби бе боалла мухь дIабала моттигеи я. Мухь дIабулла кертера моттиг фюзеляжа лохерча даькъ тIа пассажирски кабинана кIал я.

Хьалхашкарча кхаь салона чу шин сага Iоха диванаш латт. Кабинаш чура тоаяри пассажираышта наькъ тIа гIулакх дари «ТУ-104 А» яхача самолет тIа долча тайпара да.

«Ту-110» кхычарел белгалаялар боккха низ бола турбореактивни йиъ двигателах латта установка хилар да.

«Украина»

Сахьата 600 километр крейсерски сихал а йолаш бархI километр лакха гаьнна дIа-юха аха йишъйолаш я «Украина» яха самолет. Самолет хьаяьй О. К. Антонова кулгалца оттаьча проектах. Из трапециевидни форма а йолаш еррига аьшках хьаяъ атта лелаш а йолаш лакхераплан я. Цунна тIа оттаяь А. Г. Ивченко конструкцех хьаяь йиъ турбовинтовой двигатель я.

Пассажири кабина юкъе я кхо салон, цар массайолча тайпа оатто йолча креслай чу 84 пассажир хош. Туристски вариантах из самолет йича цу тIа хошаргва 126 пассажир. Цу самолета тIа къаьстта «берий уголок» я. Самолета хьалхашкахь летни экипажа пхи саг чухошаш кабина я.

Пассажирай а летчикий а кабинаш герметически да. ЦIена фо хьачуувзаш установкаш а я самолета тIа. Фюзеляжа чуяь я гардеробаши багажни отделении, электроплиткаш а йолаш кухнеши, холодильни установкаши.

«Москва»

Дукха ха йоацаш эггара хьалха сигал хьалгIеттар С. В. Ильюшина конструкцех хьаяь «Москва» яха самолет. Цох йоал Н. Д. Кузнецова конструкцех хьаяь йиъ турбовинтовой двигатель. Из я еррига а аьшках хьаяь агта лелаш йола нийсса ткъам бола низкоплан. Самолето мехка юкъе. доазал арахьа а пассажираш а, мухьаш а, почта а кхухьаргъя. Керттера самолета вариант 75—100 пассажир чухошаргволаш я.

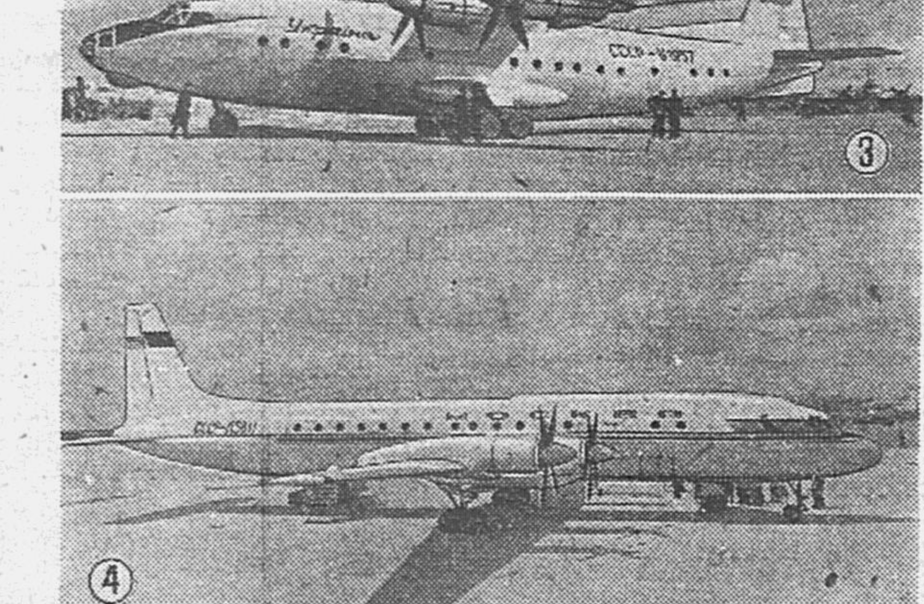
Кердача самолета крейсерски сихал цхьан сахьта 600—650 километр я.

НаIараышта когаметта портьераш а йолаш, юкъе йовкъаш ехка, пхе даькъе йийкъа я пассажирски кабина. Чухьанахь хьакха сийрда басар да. Пассажирски кресла кIаьда а, чувагIа аьттув болаш а истоли лампеи йолаш да. Кабина чу хьачутелаш цIена фо да.

Кабина пен-йовхашка яь я кIезигача багажа ардакха тархеш. Керттера мухь уллабеш йола отделени пассажирски кабина кIал яьй, мухь чуэцаш къаьстта кораш а долаш. ХIара пассажира къаьстта вентилятор а я. Самолет йодача кхаччалца пассажираышта дIайха даа хIама лоатторгда буфет-кухне. ХьалгIаттара а Iохара а сихал лакха яц С. В. Ильюшина конструкцех яьча самолета.

Масса а керда йиъ пассажирски самолет, аьлар къамаьл даь воалаш П. В. Дементьева, хIанз тохкаш я.

В. ВАВИЛОВ.

СУРАТА ТIА: 1—«ТУ-104-А», 2—«ТУ-110»; 3—«Украина»; 4—«Москва».

Нохч-ГIалгIай республике спортивни говзал лакхаяккха еза

Коммунистически партеси Советски правительствоси кIаьд ца луш хадданза йоакхою вай мехка физически культуреи спорти дегIадоаладира а лакхадаккхара а. Цун хам беш, вай республикерча спортсменашта спортивни говзал йоаржае а лакхаяккха а карагIдаьннад.

1956-ча шера вай спортсменаша оттаяь 57 республикан рекорд а, хIаьта укх шера 6 бетта оттаяь 33 республикан рекорд а я. Доккхий толамаш даьхад тяжелоатлеташа н. н. Осташкос, Грибовс, Ветряковс (ДСО «Урожай»), Потемкинеи (ДСО Буревестник»). Иштта дика толамаш даьхад легкоатлеташа н.н. Терскес, Плашенкос, Насвит, Кулешовс кхыбараша а.

РСФСР-а халкъий спартакиаде вай республикан спортсмений коллективас дакъа лаьцача 84 гIалашта, областашта. краяшта, автономни республикашта юкъе 26-гIа моттиг яьккхар, Ставропольски край, Горьковски а Свердловски а областаш, Красноярск, хIаьта Къилбаседа Кавказан масса автономни республикаш тIехьа а йита.

1956 шера вай къонача боксераша РСФСР низ болаш йола гIалаш вIашагIкхийттача хьалхара моттиг яьккхар. Иштта толамашца спортивни яхьаш дIайихьар юртарча физкультурникаша а.

Уж толамаш хилар харцде йиш йолаш дац, цхьабакъда, уж дикагIа хила тарлургдар, нагахь санна вай кхоачамбоацараш ханнахь дIадаьхадаларе. Уж кхоачамбоацараш тучадаьха дар декабрь бетта РСФСР-ах ССКП ЦК баьча соцамо. Цу документо физкультурникашта хьалхашка оттадаь доккхий декхараш дар: тайп-тайпара говзалаш йолеи гIулакхаш деши бола нах физкультура тIаберзабелга, спортсмений говзал лакхаяккха, керда спорта мастераш а чемпионаш а кийчбе, кхыдараш а. Цу декхарех кхоачашдинза дукха а дисад, къаьстта, тайп-тайпарча къамий спорт дегIайоалайира гIулакх чIоагIа мела лел.

Вай республикерча спортсменашта тIекхеташ латт хьалха укхаза даьхача къаман (нохчийи гIалгIайи) дукха а дика а спортсменаш. РСФСР спортивни яхьашца дакъа лаца диск кхувсаш вола легкоатлет нов. Матиев вода, хIаьта боксераш н.н. Эльдерханов, Мальсагов кхыбараш а болх. Нохч-гIалгIай кагий нах белгалбаьнна бокса тIакхувш ба. Цудухьа республикан физкультурни организацеша бокс масса районашка а обществашка а дIакхачийта беррига низ тIабахийта беза.

Физкультура а спорт а нохч-гIалгIай къаман юкъе йоаржае дукха къахьега деза: юкъарлен физкультурни актив кийчъе еза, кагийрхой низаца цхьоалхане спортивни гIишлонаш хьалъе еза, дуккхача спортивни секцей болх болабе беза, царца дакъа лацара хьакъехь кагийрхошта юкъе хьеккхам—кхетам бе беза.

ССКП обкома бюро баьча соцамах сентябрь бетта Н. ГI. АССР кагийрхой хьалхара спартакиада хургъя. Из спартакиада толамашца дIахьо республикан ДСО советаша а гIаличуреи районерчеи физкультуран комитеташа а чехка йолае еза спартакиадан кийчо.

Цхьайолча районашка спортивни болх мела лел. Назрановски, Шалински, Саясановски, Ножай-юртовски кхыйолча а районаша волейболаш баскетболаи яхьашца дакъа лаца кхалнаьха командаш яхкийтанзар. ХIаьта футболисташи волейболисташи кийчбара гIулакх доаггIача бесса лелац. Цу кхоачамбоацараша спортивни — хьехама болх кагийрхошта юкъе во лелар хьахьокх.

Вай республике спортивни болх тоабара гIулакха хьалха латта еза комсомольски организацеш, ДСО Советаш инструкториш, физкультуран а спортан а комитеташ.

Республика физкультурни организацешта тIалатташ боккха къахьегаме болх ба спорт йоаржаяра а спортивни говзал лакхаяккхара а. Партийни советски органаша гIо а деш из болх чакхбарг хилар шеко яц.

А. ЕСЬКОВ,
Республикански физически культуран а спорта а комитета председатель.

КУЛЬТУРАН ГIУЛАКХИЙ ХРОНИКА

Грозненски района Ильински станице Ленина цIерагIча колхозе болх бе доладеннад керда родильни дом.

Роддоманна дика цIенош деннад колхозо. Дика говзал йолча болхлошцеи кердача аппаратурацеи оатхалашцеи Iалашъяь я из.

* * *

Тиркан района «Гвардейски» яхача совхоза комсомольцийи кагийча наьхеи низаца хьаяьй керда стадион.

Стадионе яьй футболах ловза моттиг, кагий нах удаш дола наькъаш, легкоотлетически сектораш.

* * *

Шаьлан районерча культуран цIагIа йийшар «хозача гIулакха оамалаш» яхача теманца лекци. Берригача цига хиннача наха чIоагIа сакъердам болаш ладийгIар больницен лоро нов. Искаковас йийшаьча цу лекцега.

Нохч-ГIалгIай республикера дерригача дунен кагирхой фестивале бохийтараш

28 июле 1957 шера Москверча В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадисна тIа эйергья VI Дерригача дунен кагирхойи студентийи фестивала байракх. Москве фестивале вIашагIкхетаргба 120-л тIех мехкашкара нах, цар дIакхайкоргда цига машарца баха шоай боккха безам хилар, мехкашта юкъера Iилмана искусстван а связаш чIоагIъе шоай безам хилар, миччa тайпара бале а тIом хьоабе гIертараышта духьал ма-могга къовсам лоатто шоай безам хилар. Кагирхой фестиваль — доккха ираз да хIара зIамигача сагеи, йиIийи. Доккха ираз да ший дикача белхаца фестивальни къахьегама вахта тIа Москве фестивале ваха бокъо яьккхачун. Нохч-ГIалгIай ВЛКСМ обком йистеьннай VI Дерригача дунен кагирхой фестивале болхача туристии опискаш оттаяь. Вай НГIАССР-а цига гIоргъва 250 саг.

МогIалбика горком комсомоло туристий списка юкъе вахийтав киномеханик вола комсомолец Котаев Юсап. Котаев Юсапа ше къахьегамхошта кинофильмаш дIахьокхаш дайнад хьалха дIаяхача 5 мехкашта юкъерча кагирхой фестивали хьакъехьа кадраш. VI Дерригача дунен фестиваль Юсапа шийна бIаргагургъя.

Дуккхача наха чIоагIа лоIам хулаш тIоараш деттар Назрановски районерча III-республикански НГIАССР-ча кагирхой фестивале гIалгIай когабухьара халхар даьча Таутиев Василена.

Художествени конкурса жюрес Таутиевна совгIата Дерригача дунен фестивале ваха мах боацаш путевка еннай. Фестивале вода Назрановски совхоза болхло вола Таутиева юртахо — Контигов Махьмад а.

Нохч-ГIалгIай иллеи, халхареи ансамбль вIашагIйоллара чIоагIа гIад баха бар вай республикера къахьегамхой. ХIанз ший хьалхара программа вIашагIйолла чIоагIа къахьеташ я ансамбла коллектив. Ансамбла доакъашхошта юкъе дукха кагирхой а ба. Нохч-ГIалгIай Оргкомитета культуран Управленес оттадаьд ансамбла артисташ бола комсомольцаш Абдилсаламов Султанеи, Шамсудинов Шоаладеи, Сардалов Камети Москве фестивале бахийта аьнна. Фестивале вода ансамбла директор НГIАССР-е цIи хеза вола артист Хьамидов Iабдул Хьамидович.

Урус - Мартановски районерча кагирхошта юкъе чIоагIа лоархIаш, сийдеш ва комсомолец Денаев Мовлат, из ва райисполкома инструкторал болх беш. Райком комсомола оттадаьд Мовлат Москве вахийта. «Москвера цIа веча,— йоах Мовлата,— аз дIадувцаргда районерча кагийча къахьегамхошта сайна Дерригача дунен фестивале бIарга мел дайнар».

Фестивале гIоргба кагийрхошца болх лелабераш а — комсомольски болхлой а.

Обком комсомоле оттадаьд фестивале бахийта Первомайски райкома ВЛКСМ секретараш Сагов Мухьмади, Котиев Суламбики, обкома комсомола болхлой Албогачиев Билани, Дидигов Бориси, Генаев Шамсольди и. кх. Кагирхошца фестивале вода йоазонхо Муталиев Хьажбикар а.

Дукха ха йисаяц фестиваль хьаелла — дерригача дунен кагирхой цIай.

27-ча июле «Грозный — Москва» яхача поездо дIаюгаргья Нохч - ГIалгIай республикера Дерригача дунен кагирхой фестивале болхача туристий хьалхара группа. Уж ба, цхьа дезал санна барт-тайна бахача Нохч-ГIалгIай республикерча, кхыча советски нахаца Коммунизман гIишлонаш хьалъеш барех, Москве дIадувцаргдараш.

В. ГОЛУБОВСКИЙ,
Нохч - ГIалгIай обкома ВЛКСМ секретарь.

Доазол дехьара

Геттар чехка атомни герзий тохкамаш дар дIадаккхарах США президентага Эйзенхауэрага ВЦСПС-а яхьийта послани

Укх лохе язъяь послани яхьийтар ВЦСПС-о США Президент волча Эйзенхауэрага:

«Господин Президент, атомни герз совдаккхарои ядерни герзий тохкамаш дарои мехкаш хIалак дергдолча кердача тIема кхерам сов а боккх, адамий могашаллийнеи вахараи кхерам а тосс. Уж гIулакхаш кхета ца деш а царна духьал ца гIовтташ а Iе йиш яц советски союзеи доазал дихьареи халкъаш.

СССР-а къахьегамхоша чIоагIа раьза хинна хьаллоац советски правительствос шинкхаь шера массе тайпарча ядерни герзий тохкамаш дар геттар дIакъовлар хьакъехьа ООН подкомитета комиссе оттаяь предложенеш. Уж предложенеш чакхъялийта раьза да дерригача дунен тIара халкъаш. Дале а, хIанзолца из вахара чIоагIа лоарахIаме дола гIулакхаш дийца а къоастадаь а даьннадац.

Цудухьа Ерриг Союзан Профессиональни Союзай Центральни Совето шоай 47 миллион члений цIерах кхайкарал ду хьога хIанза латтача гIулакхий уйла йира а, гаьна ца доккхаш атомни водородни герзий тохкамаш дар дIакъовларах Iайха бе тоам бола дика болх бара а, цу гIулакхашца халкъашта юкъера машар а тешам а чIоагIбара.

Iа тхоашта луча жопашта хьона баркал оалаш хургда тхо, господин Эйзенхауэр.

Ерригсоюзан Профессиональни Союзай Центральни Совет,
Американ вIашагIкхийттача штатий Президент волча господинга
ЭЙЗЕНХАУЭР ДУАЙТАГА.

США АТОМНИ ГIУЛАКХАШ IОМАДАР

Нью-Йорк. (ТАСС). США белгалбаьнна болча американски гIозаро дIадихьар наьха атомни уйлаш гIеттаярца пачхаьалкхенашта юкъера тешам оатторна новкъарло ярна а, мехкашта юкъера кхохкаденна латта гIулакх дIацадалийтарна а тешал деш дола атомни Iомабар.

Цу доладаьча гIулакха сценарега диллача малав цаховш волча «моастагIчо» США американски городашта къилбаседера «атомни тохар» дара хьисап да. Ассошиэйтед Пресс яхача агентсвос хоам бу берригача мехка фецара кхерам хилара оарц кхайкадара.

Белгалдаьнна гуча да американски атомникаша леладу Iомабар ООН Комиссен Подкомитете герзашца кийчбалар дIадаккхарна вIаший къамаьлаш дещ латтача ханеи уж къамаьлаш дарна новкъарло ярнеи леладелга.

Американски печатас дарийдарца, бахача наха тIаэцац тIом бувцаш дола къамаьлаш де гIертилга. Цхьайолча городашка атомни Iомабар леладарна духьалара демонстрацеш хиннай. Цу тайпара Манхэттене (Нью-Йорка район) хиннача демонстрацен кулгалхочо Д. Деяс аьлар, демонстрацен дакъалоацараш «психологически тIемга кийчбар ховшехь а леладара» духьал ба.

Ядерни энергех зулам ма далийта

Нью-Йорк. (ТАСС). Нью-Йорк таймс» яхача газета корреспондент волча Рэймонд Даниэлес Пагуошера (Керда Шотланди) хоам бу, Пагуоше гулбеннача тайптайпарча мехотторна новкъарло ярна а, явлени яьй дерригача дунен мехкий правительствошка ядерни энерги лелаярах адамашта доккха зуламаш даргдолга дIахойташ.

Заявлене тIа йоах, экспериментальни эккхийтараша хьахьийкхача гIулакхаша хIанзехь а «шеко йоацаш» Iилманхой тешабаьб, ядерни тIом юха цатохаш дIабехьача, цо «бIарга цадайнача тайпара» дуне хIалак дергдолга.

Эггара хьалха Iилманхоша йоах, ядерни энерги цIаккха тIема юкъе лелае йиш яц. Заявлене тIа белгалдоах дIахо ядерни тохкамаш дарах наха хулаш дола зуламаш.

Английски эскара гIулакхерча наха Коломбо яхача леладу хулиганал

ДЕЛИ, (ТАСС). Пресс траст оф Идиа яхача агентствос Коломбера хоам бу английски эскара гIулакхерча кхаь саго 4-ча Коломберча СССР посольстван автомашина тIера советски байракх Iояькхар. Из бахьан долаш полицес лаьцавар английски цхьа эпсар, хIанз каралоацамах дIахийца вола. Вож шиъ Цейлонера веддав.

Официальни болча хьакимаша хьахойт, Цейлона правительствоси Англен Цейлонерча лакхерча комиссариатаси бехказло йийхар советски посольствагара.

РЕДКОЛЛЕГИ.

СФ01791. **РЕДАКЦЕН АДРЕС: Шолжа-гIала, Красни фронтовикий улица, № 23. Телефон 2-30-91.**
11-ча августа 1918-ча шера цIерагI йола типографи. Заказ № 5368.